

LET. X.

1917

ŠT. 3, 4, 5.

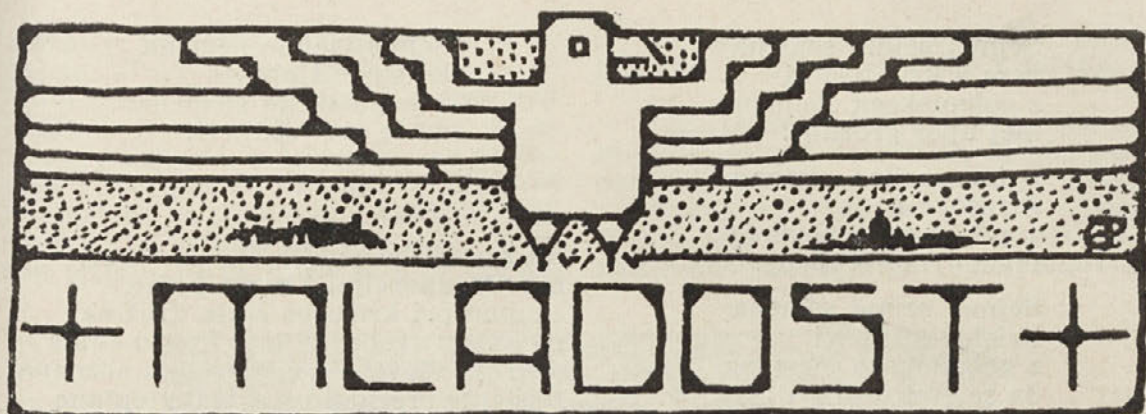
MLADOST

GLASILO
SLOVENSKIH ORLOV

CENA K 3~ ~ ~ UREDNIK A. KOMLANEC

NATISNILA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

GLASILO SLOVENSkih ORLOV.

ŠTEV. 3, 4, 5.

MAREC, APRIL, MAJ 1917.

LETNIK X.

NAŠ PROGRAM OB DESETLETNICI.

Ob desetletnici ne moremo lepše povedati in tudi ne s silnejšim poudarkom, kaj hočemo in kako — zase, za domovino in za svet, kakor to izrazi pesem, zložena pred 25 leti. Krekova je. L. 1892. je izšla pod naslovom: Katoliškemu shodu. V njej je napovedan sedanji strašni čas. Ne le napovedan, tudi predločen v svojih vzrokih in učinkih. Strahotni sin hinavskega očeta, kot ga gledamo ravno. Hkrati je naznanjena v plemeniti prerokbi naša tolažba in rešitev. Označen tudi naš bojni klic: »Kristus!« — »Za svobodo, za enakost, za bratstvo, toda v Kristusovem duhu!«

Naj se izlije ob 25letnici pesmi in 10letnici »Mladosti« ter »Orlovske Zvez« s poudarkom izvršene napovedi med nas duh, ki je blagoslavljal prvi katoliški shod in uteleševal tega duha na plemeniti način, drugače kot to dela svetovni požar.

Podajmo roké si za spas domovini!

Dr. Janez Evangelist Krek.

Edinosti želja človeštvo navdaja,
ta želja življenje njegovo preraja;
edini še niso zemlje rodovi!
Tirani drugače, drugače robovi
edinosti semena stresajo v svet
zedinit človeštvo hoteč in otet:

Liberté, égalite, fraternité.
A vskaléc vscvelo je ž njih samo gorjé,
samo gorjé in potoki solza
in curki krvi in nezmerno gorja!

Oj, glejmo si prošle povesti strašné,
da vidimo grozo bodočega dné!

Brez Krista ljudi ne zedinja svo-
boda,
zdivjane jih strasti vihar le raz-
gloda.

Brez Krista enakost zaman se po-
udarja,
tirane in sužnje le nove nam
ustvarja,
brez Krista i bratstvo ne zbrati
sveta;
to bratstvo se v črtu in boju skonča.

* * *

Nasičen je zrak že grozečih snovi;
oj, čujmo, še preden vihar se vzbudi!
In glejmo si prošle povesti strašné,
da vidimo grozo bodočega dné!

Ozračje soparno
zagátno preti nam,
in z grozo viharo
strašeče grozi nam:

Oj, bliskov žaréči trakovi,
in treskov bobnéči gromovi,
in v stokih medleče zemljé,
in joka v potokih solzé,
in svet opustošen in strt,
in groza, obupnost in smrt! — — —

Nasičen je zrak že grozečih snovi
oj, čujmo, še preden vihar se vzbudi!

* * *

Sejmo, sejmo semena
vere v križ rešilni
z golgotskega slemena
mej upor grozilni!

Sejmo, sejmo semena
Jezusove nade
z golgotskega slemena,
preden vse propade.

Sejmo, sejmo semena
Kristove ljubavi
z golgotskega slemena,
da se svet ozdravi!

* * *

Po Kristu samo se blešči nam svoboda,
pred njega sodiščem samo smo enaki,
in v njem so cesarji in borni prosjaki
sinovi pobrateni enega roda.

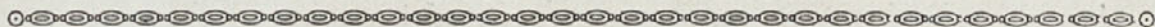
Nasičen je zrak že grozečih snovi,
oj, čujmo še, preden vihar se vzbudi!
In glejmo si prošle povesti strašne,
da vidimo grozo bodočega dné!

Sejmo, sejmo semena
Kristove ljubavi
z golgotskega slemena,
da se svet ozdravi!

* * *

Ko zmenil bo zemljo bodoči vihar,
narode upepeljal krvavi požar,
zaupno pri križu bo stala družina
po Kristu svobodna in v Kristu edina —
družina Slovenov, mej svetom neznana.
Doslej le preganjana, v blato teptana. —
In stala bo varno! — — —
Ob križu se vlomi bobnenje viharo,
pri križu se ustavi upor in požar,
slovenskih svetinj ne poruši nikdar!

Podajmo roke si za spas domovini,
kristjani bodimo in bomo edini!
Po Kristu svobodna in v Kristu edina
bo slavna, bo srečna Slovenov družina!

„MLADOST“ IN „ZVEZA ORLOV“ NA KAMENIH DESETERIH LET.

ANTON KOMLANEC.

Sredi boja z ranjenim telesom, toda
z duhom, ki si more vsak hip ukrojiti
še popolnejše telo, doživlja »Mladost«
in »Zveza Orlov« desetletnico.

Nalog »Mladosti« je govoriti za
program Orlov.

Program Orlov je izvojevati, da za-
vlada Kristus. V zasebnem in javnem
življenju vladaj On s svojimi načeli in
svojo moralo. S tem dopolniti delo du-
hovnov katoliške Cerkve.

Sredstvo je telovadna organizacija,
ker hoče preurediti pod vodstvom bo-
žjega Duha telesni svet.

Nauk Cerkve in milost seže do
moje volje. S silo preobraziti me pa jima
ni dano. O tem odločujem sam. — Orli
porablajo to samoodločivnost, da na-
pravljajo iz sebe vzor, kakor ga kaže
na tistem mestu in v tistih razmerah
katoliško pojmovanje.

Nauk Cerkve in milost dahne na
vezi rodbine. S silo premeniti jo v vzor-
družino pa jima ni dano. To je prepu-
ščeno družini sami. — Orli so tisti, ki
hočejo osnovati vzor-družine, kakor jim
kaže na tistem mestu in v tistih raz-
merah katoliško pojmovanje.

Nauk Cerkve in milost pride v dvo-
rano zbornice, v kateri zborujejo občin-
ski, narodni, državni, stanovski in kul-
turni zastopniki. S silo urediti ljudstvo,
narod in državo pa jima ni dano. Po-
stave in pravila določevati je prepu-
ščeno pooblaščenim zborovavcem sa-
mim. — Orli hočejo urediti svoje ljud-
stvo, svoj narod in državo, v kateri so,
kakor to pravi na tistem mestu in v ti-
stih razmerah katoliško pojmovanje.

Iztok vseh naših temeljnih misli je
oseba Jezusova, smoter vsega našega
dela, da zagotovimo njegovo vladno.

Sredstvo nam bo kot dozda teles-
na in duševna izobrazba. Dobivali jo
bomo kot dozda drug od drugega in
dajali drug drugemu. V tem stavku so
napovedane že vse seje, vsi shodi in
vsa potreba »Mladosti«. V ogledalu jas-
nega spoznanja bo duša gledala vzore
in z urejevanjem stvari jih bo uteleše-
vala.

Telovadbo bomo gojili prostodušno
kot doslej. Čim bolj smotreno pa bo
služila duševnim vzorom, tem bolj za-
služna bo za orlovske uspehe.

Ob strani bodo stali hudogledi in
hudoslovni ljudje ter slikali strahove,

možne in nemožne. »Zveza Orlov« pa bo dejala: »Telovadba ni greh.« Za to ne bo takoj vrišča od njene strani, čeprav kak odsek goji telovadbo kot otroci, ki se igrajo na livadi in ne mislijo na daljne cilje svoje igre ali jih saj neprilичno in neumestno ne ponavljajo. Saj tudi tisti, ki kruh je, je zato, ker mu tekne in se mu prileže, pa ga nihče zato ne obsoja.

Prijateljem in dobrotnikom bomo hvaležni in ljubili jih bomo z dejanji.

Naš prijatelj je, ki ljubi, kar mi ljubimo, in naš dobrotnik, ki nas podpira v boju za vero in za blagor doma.

Sedaj pa, »Mladost«, in ti, »Zveza Orlov«, čuj še glasove treh naših najpomembnejših učiteljev, prijateljev in

Benedikt XV.

Vidni dušni vladar katoličanov. Zavladal katoliški cerkvi 3. septembra 1914.

Mislila pa bo Zveza ter skrbela in ž njo odbori mnogih odsekov, da bodo tudi otroški in igrajoči odseki delali za njene cilje. Saj taki ravno najbolj željno pričakujejo navodil, ker jim iz lastnega kmalo poide. Če pa kdo ve za čudežno sredstvo, da bodo vsi odseki najpopolnejši, pove naj ga!

duševnih dobrotnikov. Naprosil sem jih in vsi so se vama odzvali.

Sedaj je Veliki petek. Čez tri dni bo Velika noč, dan vstajenja.

»Mladost« kliči, »Zveza Orlov« uresničaj: **Vladaj nam, vlada našim, vlada svetu, Kristus! Vladaj Rešitelj!**

Sicer res pravijo: Kadar začno pri kom seštevati njegova leta in obhajati razne letnice, takrat navadno o dotičnem ne vedo več nič drugega naštevati in seštevati kakor samo njegova — leta.

Morda je pri ljudeh večkrat tako; pri časopisih pa to ne velja. Časopis ni oseba, ki se rada vdaja samoljubju in z veseljem vdihava vonj kadila, ki ga pred njim zažigajo njegovi častilci, častnik je le posredovalec in tolmač idej, ki jih zastopajo njegovi uredniki in naročniki, je priča gibanja, ki ga po njegovem trudu vzbujajo ideje v vsakdanjem praktičnem življenju.

Najmanj pa še to velja o »Mladosti«, ki je glasilo orlovske organizacije, skromne in preproste, vedno rajši na tihem nego javno delujoče.

»Mladost« se ne more ponašati v svojih vrstah z veljaki zvanečih imen, ne z gmotnim blagostanjem, ne s svojo starostjo; deset let za list je le skromno število. — Pač pa je pri »Mladosti« in njeni Orlovski organizaciji zdravo jedro, zdrava so načela, ki jim služi, plemeniti so nameni, ki jim posvečuje svoje delovanje in korenina vsemu njenemu gibanju so nepremakljiva in nepremagljiva verska in нравna načela Kristusove vere.

Ruska pripovedka sporoča, da so ob vnebohodu Gospodovem ubogi in preprosti klicali preplašeni za Jezusom: Oče, kdo nas bo hranil, kdo nas bo čuval v temnih nočeh? — Kristus jih tolaži: Ne jokajte, bratje moji mili, zapustil vam bom goro zlata in potok medu, vrtove vam bom oskrbel s trto nasajene, dal vam bom sadov in mane z nebes... Apostol Janez pa je dejal Gospodu: Ne, Gospod, nikari jim ne daj gore zlata, ker veljaki in boljarji bodo prišli in jim bodo vzeli goro zlata in potok medu; zlato si bodo razdelili in med bodo posrebeli iz potoka, tvojih preprostih bratov pa niti blizo ne bodo pustili. — Ako hočeš, da bodo preprosti oskrbljeni z vsem potrebnim, vstavi jim svoje Sveto Ime, da gredo ž njim po svetu in ga proslavljajo povsod.

To je bil in je temelj organizacije »Orlov«, na katerem je trdno zgrajeno vse njeno delo, ki skuša uresničevati namen, ki je izražen v besedah: *Zdrava duša v zdravem telesu.*

Da je mladini duša zdrava, treba ji je vzgoje in prav posebno potrebni so posebne vzgoje so odraščajoči fantje. Glede tega je bila pri vzgoji naših mladeničev velika vrzel. Vzgojitelji naroda duhovni, učitelji in starši so se trudili, kolikor so vedeli in znali, vendar je odraščajoče fantje vzgajati, kakor skušnja uči, velika umetnost. V dobi razvijajočega se fantovstva se mladenič rad umika svojim dosedanjim vzgojiteljem, samoponos se mu vzbuja v duši, z vsemi silami hrepeni po neodvisnosti in zato postaja nezupen do onih, ki so mu dosedaj narekovali pot v življenje. — Mladenič kipi zdravja in moči, razvija se mu razum s spoznanjem, spolno se mu razvija telo, odpira se mu popolno nov nepoznan tajinstven svet, vzbuja se mu misel in nada na samostojnost, na lasten dom, na družino, srce mu hrepeni po ljubezni. In žal, da mladeniča v tej dobi mnogi njegovi vzgojitelji ne razumejo; imajo ga še vedno za otroka, in zato nastane med njimi neko nezaupanje. In tedaj je za mladeniča nevarnost velika, da si izbere družbo in prijatelje, ki so mu često v pogubo. In uprav tukaj je zastavila svoje delo orlovska organizacija z »Mladostjo«.

Sprejela je pod svoje okrilje fante, kakršni so, z njih vrlinami in slabostmi in trudila se je mladeniče v novi, najvažnejši dobi življenja orientirati in jim med raznimi razpotji pokazati pravo pot v življenje.

Kar je otrok nekako nezavedno veroval in ni priučen in iz navade spolnoval svoje verske dolžnosti, to naj sedaj mladenič veruje zavedno, prepričan v resničnosti, v božanstvu katoliške vere; živi naj po veri, ker ve, da je to za njegovo srečo neobhodno potrebno. Le v tem slučaju je zmožen, da prebije tudi vsak vihar, da prenese strup slabih vzgledov. Jasnega pouka mu je treba posebe glede spolnega življenja, da ne zabrede velikrat skoro brez lastne krivde na pota, ki mu zastrupljajo vso njegovo prihodnost.

In to je »Mladost« s svojo organizacijo nekako brez zistema uveljavila ameriški sistem samovzgoje. Mladeniči naj se dejanski sami vodijo, sami naj si volijo svoje voditelje — tovariše, ki jih uvajajo v pošteno, v krščansko fantovsko življenje. Tovariš zaupa

tovarišu, ve, da ima iste težnje, isto hrepenenje; beseda med njimi je svobodnejša, sorodnejša, bolj razumljiva in prikladna in zato tudi bolj uspešna.

Ob strani tej mladeniški samovladi pa kot mentorji stoje oni vzorni svečniki in lajiki, ki ne tožijo nad pokvarjenostjo mladine, ki pa jo objemljejo z žarom čiste požrtvovalne ljubezni, ki vse pretrpi, vse upa in vse prenese in se trudijo to mladinsko samovlado v slučaju potrebe zakreniti v pravi tir.

In tako je »Mladost« po tem načinu vzgojila med Slovenci v kratkem času rod mladeničev prepričano-vernih, po krščansko živčnih, razsodnih in dozorlih, da smemo nanje uporabljati globoke besede indijske Vede: Kdor prav razločuje in presoja, je oče svojega očeta.

Dokajkrat so nam to Orli že dokazali, prav posebno pa nam je to potrdila vojska z vsemi svojimi strahotami gmotnimi in moralnimi. Zavedni Orli so po ogromni večini tudi v vojski ostali zvesti svoji zastavi. Duševno in telesno utrjeni so vstrajali in se izkazali. In

hujše poskušnje jim ne bo treba preboleti nobene.

Res je veselje in užitek prebirati pisma naših Orlov, kako tesno so še vedno navezani na svoje tovariše, na svojo »Mladost«, kako so jim njene ideje tudi v vojski kašipot za življenje.

Kruta vojska nam je odtrgala marsikateri orlovski cvet, to je seme mučencev, mi pa se tolažimo, da nam vojska naših idej, naših krščanskih načel ne more vzeti, kakor je Stilpon iz Megare odgovoril na vprašanje Demetrija, ki mu je razdjal rodno mesto. Ali si tudi ti veliko izgubil, rekoč: Ničesar, ker tudi vojska ne more odnesti seboj kreposti kot vojni rop. —

Zato pa naj »Mladost« živi, Orel naj razvija mogočne svoje peroti! Važno je to delo in blagoslovljeno. Tudi med vojsko naj se nadaljuje po razmerah.

Skromne so te vrstice, pa naj zadoštujejo, ker »Mladost« in naša orlovska organizacija rajši vrši svoje delo, nego da bi gostobesedno o njem pisala.

OB DESETLETNICI.

Deset let ni kdove kaj. Ne bi se spominjali te desetletnice — desetletnice naše »Mladosti« —, če ne bi bila mejnica dveh dob. Tako pa je treba postati in se ozreti nazaj in naprej.

Če pogledamo nazaj, malo let, a dosti truda, a po trudu zadovoljstvo in veselje. Ni vse njeno delo, a je tudi njeno, kar gledamo v čudu ta veliki čas. Naši Orli! Mladi so še bili, ko jih je zajela največja vihra, kar jih je kdaj videl svet. Vedeli smo, da bodo orli, a nismo vedeli, da bodo taki orli!

Za eno junaško dejanje je časih dosti telesna moč, toda za junaštvo, ki v najtežjih preizkušnjah ne omaga, je treba silne volje, jasnih ciljev in močne vere. Kaj je človek v borbah v svetu in borbah v srcu brez vere v Boga in večno pravico! A če poslušate, kar se pripoveduje o naših Orlih — vsak junak in kakšen junak! Seveda jih je zato že toliko dalo za cesarja in domovino srčno kri. Mračna žalost bi nam legla na dušo, ko bi ne bila še misel na mrtve junake tako lepa! Leže, leže, morda na tuji zemlji, široko so odprte njih oči, kakor bi zrle neznano kam, iz prsi pa

curlja kri. Smrt jim je z bledico pokrila lice. A glejte, že kalii iz njih srca novo življenje, njih duh vstaja in zamaknjen strmi v novo mladost. To je večna mladost. Z nižav k luči in solncu je njih polet in iz večnih solnčnih višav bodo zrlili na nas in z ljubeznijo čuvali brate in naš rod. Eden najlepših listov v naši zgodovini svetovne vojske bo popisan z deli Orlov, a »Knjiga junakov« bo zlata knjiga, ki bo v njej brala še pozna mladost o velikem času, o veliki preskušnji in o veliki zmagi, o zmagi tistih, ki jih ni več med nami, a vemo, da so nad nami — prelepi vzori nemadeževanega junaštva do smrti.

Ali berite pisma živih — Bog nam jih čuvaj in ohrani! — ali niso ta pisma, da bi se človek jokal in smejal? Komu se ne bi solza utrnila v očeh, če bere o njih trpljenju — tako mladi, pa kaj jim je prestati! — a še polzi solza po licu, oko se pa že smeji in kako bi se ne! Kdo bi jih ne bil vesel teh junakov, ki nosijo sredi mlakuž in temne solnce in čisto mladost v svoji duši! Tudi ta pisma v zlato knjigo junakov, da jih bo brala mladost, ki ne bo več poznala teh

DR. ALEŠ UŠENIČNIK.

težkih dni, da bo ona ostala vsaj v svojih majhnih borbah zvesta in neomadeževana!

Če smo pa Orlov vsi veseli, jih je lahko po pravici še posebno vesela »Mladost«. Niso samo njeni, a so tudi njeni. Ona jih je učila in bodrila, vzgajala in navajala za vse, kar je lepo, kar je dobro, kar je pravo. In lahko se smehlja tudi sama, ko se bere v pismih junakov, kako so ji hvaležni in kako jo ljubijo. Zato pa mora pazno pogledati naprej, kjer so še cilji, zlati cilji.

Vojska bo minila, junaki se bodo vrnili, ah, mnogi mnogi pa tudi ne! in tuintam bo nekam samotno in čudno prazno. Med vojsko je izobraževalno in vzgojno delo zastalo, mladina se je razpršila in porazgubila, ni veselih budnikov, ni mladih vodnikov. Po vojski bo treba nanovo zastaviti. Orli, ki se bodo vrnili, bodo mladini živ zgled. Mladina se jih bo oklenila, jih poslušala, jim sledila. A tudi oni ne bodo mogli zjemati samo iz svoje duše. Vojska je trda in srca počasi izsuši. Tudi njih duše bodo žejne. Tu je bodoča naloga »Mladosti«. »Mladost« bo morala biti kakor skupen vir skupnega življenja. »Mladost« bo morala biti skupno glasilo skupnega navdušenja. Tu bodo Orli povedali iz svojih izkušenj najboljše, a tu bodo tudi prijatelji Orlov iz svojih izkušenj povedali najboljše. Tako se bodo našla srca, združile volje, izbistrile misli, zasnovali načrti. Kar je bilo dobrega, se bo ohranilo in poživilo; kar je bilo manj dobro, se bo nadomestilo

z boljšim; kar je bilo slabo, se bo izločilo. Z dobrim se bo pa združilo to, kar je najboljšega dozoril velik čas. Svetovna vojska je strašno uničenje, a ni na svetu uničenja, da ne bi iz njega pognale kali novega življenja. Tudi svetovna vojska bo rodila iz sebe nov čas z novim življenjem, in če bomo znali ločiti kali od kali, bo nova mladost lahko še lepša in višja, kot je pa bila stara mladost.

Glasnica tega novega časa bo morala biti našim Orlom in mladim orličem — »Mladost«. Zato se mora sedaj ob svoji desetletnici zbrati in zamisliti v svoje misli o bodočnosti in načrtovati si svoje načrte, da bo lahko samozvestno sprejela svoje, ko se vrnejo iz bojev zmagoviti domov, ter jim zaklicala: Orli moji, dragi Orli, zdravi! Še sijejo v solncu naši zlati cilji. Naprej za temi cilji! Ohranili ste naš dom, slovenski dom, akaj bi nam bil dom, če ne bi v njem gospodaril zdrav, močan in zaveden rod, poln zaupanja v lepšo bodočnost; vdan cesarju, zvest Bogu; vedno pripravljen braniti proti komurkoli svoje ideale, svojo vero, svoje pravice, svojo zemljo. In ta rod bo rod slovenskih Orlov! Zato naprej na novo delo!

Tako bo klicala »Mladost« in vodila mladino iz velikega časa v še večji čas. Kar je velikega na svetu, vse mora ustvariti volja. In »Mladost« bo naši mladosti obenem z orlovsko organizacijo — šola volje! Iz te šole bo izšel rod naše bodočnosti.

MEDITACIJA.

I.

Mladost najlažje čaka in vendar je najbolj nepočakana. V bodočnost gleda, ker ji je preteklost kratka in prazna. Izkušenj nima in zato se ne boji nevarnosti.

Izkušnje se ne merijo po tem, kar si dosegeš, nego po tem, česar nisi. V neuspehih izpoznaš, kaj so ovire, nevarnosti, sovražniki. Najhujša, pa najpotrebnejša izkušnja za življenje je ta zadnja. Najbolj zareže v dušo, najbolj pretrese srce, ko ti na življenja poti posveti luč izkušnje v podlost in sovražnost ljudi. Mladost je ljubezen.

Sovražnik! Ko ga vprvič zares izkusiš, si na razpotju. Ali izgubiš vero

v ljudi in greš sam, mrk skozi življenje, sebičen, brez hvaležnosti, brez srca. Ali pa se dvigneš višje v ljubezni tudi do sovražnikov, in si Kristusov, kristjan po dejanju in resnici. Vmes ni prostora.

Zdaj se prevrača domala vse, kar smo vedeli o mladosti. Vojska jo je pognala v najhujše, najtrše preizkušnje. Ta mladost ima izkušenj več, nego mi v varnem zaledju. Smrti gleda leta v oko vsak dan, vsako trenotje. Kdo izmed nas ve kaj o tem? Kaj pomenjajo naše malotne izkušnje o ovirah, nevarnostih, sovražnikih proti onim? Deca smo, jecamo proti orjakom, ki govore v gromu in blisku. Ponižajmo se in

ostanimo ponižni! Če ne bomo poznali naše mladine, kakršno je izkovala vojska, nas tudi ona ne bo poznala. Pojdimo za njo, ne odtujimo se ji!

V spoštovanju do njenih izkušenj, v občudovanju njenega trpljenja: gladi in mraza, duševne zapuščenosti, telesne reve, prestanih izkušenj, v umevanju njenih padcev, v nepozabi njenega umiranja, zevajočih ran, prelite krvi jo sprejmimo in iščimo stika z njo. V naši preizkušeni mladini se preizkuša naš mladi narod.

Stali so na razpotju naši mladci. Ali — ali — ali —. Dobri Bog, ki imaš moč, ki rosiš milost —, ti edini moreš voditi njihov korak, da gredo za Odrešenikom, v ljubezni, v požrtvovalnosti. Ali se vrnejo kristjani? Koliko?

Težka vprašanja, ki mi tlačijo misel, da prhuta nizko, kakor lastavica, ki ima srte peroti. Izkušeni je preveč in presilnih, da ne bi bilo nevarnosti, da se izbije vera v Boga in ljudi, da ne odletita požrtvovalnost in ljubezen pozabljeni v kot.

Mladost! Ene lastnosti ti pa nobena izkušnja ne podere. Nepočakana boš bolj, nego prej. Da lahko čakaš, vemo mi, ki se nam vedno bolj daljša popoldanja senca, ne pa ti, ki stopaš vedno svetlejša proti poldnevu. Nepočakana na obeh plateh: — sebična, z ožganim srcem, kjer so pogoreli vzori božji in doma in človeštva in Kri-

stusova s plamenečo ljubeznijo, preizkušeno v požarih in krvi!

Kdo jo bo prav razumel, da ji bo mogel biti prijatelj, pomočnik, sodelavec, voditelj? Kdo, to je vprašanje. — Reši ga zase, kdor se zavedaš, kakšni časi nas čakajo. Nepočakana bo mladost in gorje, če ne bomo na to pripravljani, ker sicer utegne ta nepočakanost podirati in rušiti ob svojem potu tako urno, tako močno, da bo z nami vred ležalo še mnogo, mnogo drugega v razvalinah. Kdo se upa meriti moč v mislih in dejanjih, ki danes polni duše naših mladcev, ki jih bo polnila po vojski?

Pa še ena lastnost: Mladost je vesela. Petje in vrisk in smeh — — Vojska je tudi tu rušila in morila. Premnogim neče več pesem iz grla in na ustne smeh. A ostala je vsem želja po veselju. Ali jo bo mogoče izpolniti vsem, tudi tistim, ki bodo slepi, brez rok, brez nog pridigovali med nami, kaj je vojska?

Veselite! V psalmu, ki ga vsak dan molimo pri sv. daritvi, beremo:

Stopim k božjemu oltarju,
k Bogu, ki razveseljuje mojo
mladost.

Ali smo sposobni mi in naša organizacija, da se obnovi ta resnica v mladih srcih?

VEČ ZA PAPEŽA.

T. M.

Svetovna vojska je pretresla vse narode. Gorje na gorje. Človek bi mislil, da je kupa trpljenja že polna, razmere pa pokažejo, da še precej manjka do vrha. Posameznika, pa ne le posameznika, vseh slojev se polasti neznosna negotovost. Vprašanje za vprašanjem obletava srce in dušo: Zakaj? Kakšno plačilo? Odkod vse to? Marsikateriga se loti nevolja. In ni čudno, da je posledica pri nekaterih izbruh jeze proti celemu svetu, najrajši pa proti onim, ki so najnedolžnejši. Le malo je takih, ki bi poklekli pred trpečega Sina božjega, pogledali na Njegovo prebodo srce, se poglabili v neskončno božjo ljubezen ter premišljevali vzrok Njegovega trpljenja. Takim se pač umiri razburkana duša, ker jim je vse jasno. Trpe, vendar pa jim božje usmi-

ljenje pošilja dovolj notranje tolažbe, čutijo veliko pezo sedanjih razmer, vendar ne omagujejo. Vesel bi bil človek, ko bi lahko trdil, da je naš slovenski narod v tem toku. Lastne skušnje so mi pokazale ravno nasprotno. In kdo je kriv? Sami! Predvsem so odpovedala društva v času, ko bi bila najbolj potrebna. Društva bi morala biti ravno med vojsko ognjišče, kjer bi zbirali gospodarje, žene, dekleta in fante, posebno one, ki so namenjeni k vojakom. Zabavlja se čez duhovnike, da so zakrivil vojsko, še celo v strelskih jarkih se slišijo zabavljice pri naših ljudeh, da ne omenim kadrov ter civilistov po mestih in deželi, predvsem se pa sumniči papež, da je naš nasprotnik, da je za vojsko proti nam in slično. Ali se je kdo zdramil, da bi organizato-

rično pobijal take podle laži? Slovenci smo storili na vseh poljih in v vsakem oziru in še izpolnjujemo svojo dolžnost do države, morebiti se v tem oziru ne more z nami primerjati noben narod v celi Avstriji; če ne v večji, vsaj v toliki meri bi morali nastopiti za sv. očeta. Po družtvih bi morali organizirati celo armado doma, da bi v pismih ali v osebnem občevanju pobijala razne zmote. In bi se veliko dosleglo. Nikdo si ne more predstavljati, kakšen vpliv ima sodba žene na moža pri vojakihi. Ali menite, da bi ostali naši fantje nedostopni naukom svojih staršev, svojih sestra ali svojih sorodnikov? Ali pa vzemimo slučaj, da bi sinček ali pa hčerka pisala svojemu očetu pri vojakihi: Ljubi ate! Hudobni ljudje pravijo, da so naš gospod in pa sv. oče krivi, da je vojska. Mama pa pravijo, da ni res. Kaj ne, ate, sv. oče

so pridni in le molijo, da bi se vojska končala in da bi prišel moj ate zopet domov. Taka pisma bi več zalegla kakor vsi časopisi. Za tako postopanje bi bila potrebna organizacija v šolah in v katoliških družtvih. Kaj pomaga sv. očetu in katoliški Cerkvi, če se vrže nekaj fraz v časopise. Dejanje nekaj velja! Če hočemo dobro narodu, moramo bolj katoliško nastopati in ga napajati ne samo v cerkvi, ampak tudi izven cerkve s studencem, ki vliva balzam v razdvojeno dušo. Ljudstvu treba pokazati, da moramo in smemo iskati varstva in rešitve pri skali, ki jo peklenška vrata ne bodo premagala. Le pri sv. očetu je resnična ljubezen do narodov, le pri njem je čista resnica in le pri njem dobimo odgovor na vsa vprašanja in dvome, ki vstajajo v času najhujših težav.

BRIDKE OPAZKE K MLADINSKEMU SLOVSTVU V SLOVENCIH.

I. MOHOROV.

Predvsem hočem govoriti o leposlovju za mladino. Kdorkoli hoče programno govoriti o slovenskem leposlovju za mladino, mora govoriti o njem predvsem iz stališča umetnostnega kritika. Zato bo morda nekaj stavkov v mojih vrsticah, ki ne bodo pokloni, ne hvala in priznanje, marveč prav potrebna graja. Morda bo ta ali oni užaljen, morda bodo nekateri drugačnega mnenja kakor jaz, vendar ne želim, da bi se me napačno umelo, umelo odiozno, Zdi se mi namreč prepotrebno govoriti v tako važnem vprašanju skrajno brezobzirno, kategorično, da tema izzove morda moje misli izpolnjujočo debato in razmišljanje, ki naj potem dozoreva polagoma do kardinalne točke bodočega slov. kat. shoda.

Prvo veliko hibo v razvoju slovenskega mladinskega leposlovja vidim v zmotnem mnenju slovenskih organizacij, knjigotržcev in šolnikov, predvsem pa urednikov mladinskega leposlovja, da more in sme pisati za mladino tudi diletantski leposlovec, nepesnik, ne-umetnik, skratka, da je za mladinskega pisatelja že kmalu kdo sposoben in rojen.

Vzemimo n. pr. »Vrtec« in »Zvonček«. Kdo so sotrudniki? Povečini srednješolsko mladi literatje. Odrasel pisatelj ne piše v te liste in če piše, glej ga, trudi se sladkariti v tonu omledne naivitete! Zmota je tedaj, da ne vemo, kaj je mladinska umetnost. Pesnik biti je božji dar, mladinski pesnik biti je dvakrat božji dar. Zato se mora zavesti vsaj pišoče občinstvo, ki sodeluje pri mladinskih listih, da mladinsko leposlovje ni samo pogojno umetnostno, da ni le sekundarni faktor v mladinskem leposlovju umetniška oblika in pesniški koncept. Kdor je o tem prepričan, bo potem tudi doumel neskončno umetniško nalogo, ki si jo stavi mladinski umetnik. Iz mlade duše in psihe bo pisal mladini. Dozoreti mu je v moža, biti mora psiholog in filozof, sintetik preje, preden sploh more proučiti otroško psiho, vzrasti v čistega umetnika in zrelega človeka z bogato snovnostjo in brez doktrinarosti sloga. Hitri kulturni razvoj je dal potrebo obširnega mladinskega slovstva. Organizacija ljudske in mladinske vzgoje je popolnoma naravno klicala po vzgojni knji-

gi in jo tudi priklicala in ustvarila v veliki meri mladini namenjenega blaga,¹ ne da bi pa to blago že hotelo biti več nego vzgojno, ne da bi se bilo koj spočetka postavilo temelj strokovnjaško pisanemu mladinskemu leposlovju. Slovensko mladinsko leposlovje je pastorka pastorke slovenskega umetniškega leposlovja. Levstik, Jurčič in Erjavec so ustvarili nekaj zares klasičnega mladinskega leposlovja. Levstik in Erjavec prav gotovo zavedno, ker sta izšla iz najboljših šol n. pr., iz Andersena. Tako sta velik utež fabriško slabemu onodobnemu mladinskemu slovstvu, čigar izdajatelj je malomestni knjigotržec, ki izdaja poleg ljudskih molitvenikov en gros tudi knjige za mladino. Ves dovtip tega slovstva je bil pač le knjigotržna manipulacija. In veliko imamo Slovenci tega sejmarskega blaga. Katoliška misel je dala kmalu zatem Slovencem nekaj etično dobrega in je vsaj skušala pošteno dati mladini časovno slovstveno najboljšega. Ni imela mnogo domačih pisateljev, zato je prevajala: Schmida, Hoffmanna in pozneje Spillmanna. Izven nemških mladinskih pisateljev seveda ne poznamo do zadnjih časov skoraj nobenega drugega slovstva. Mohorjeva družba je sicer izdala Robinzona, Jurija Kozjaka, Žalost in veselje, Križem sveta i. p., a čudo prečudno! Mladine se je programno domislila šele s Stritarjevo »Pod Lipo«, Meškovimi »Nežnimi srci« in »Pravljicami«. Mohorjeva družba ima sploh eno gotovo svojstvo po svojem duševnem botru: Slomšku. Bil je velik katoliški mož, toda ni bil umetnik. In kakor je našla Mohorjeva družba tako redko umetnike med svojimi pisatelji, tako redko so jih med mladinskimi Tomšič, Kržič, Lampe, uredniki »Pomladnih glasov«, Gangl i. dr. (Mimogrede povedano, ne tajimo, da so vse Mohorjeve knjige dobro mladinsko berilo!) Ni nam v čast, da je skoraj tretjina pesmi v ljudskošolskih berilih iz Hey-a, niti je dobro, da je Hey — vzemimo ga simbolično — še vedno mlad. pisateljem veliko čuvstveno torišče, tisti nesrečni nivo otročarije in ne mladinskega pesništva, otročarije, ki živi omledno čuvstvo zla-

sti v »Zvončku« s predstavami metuljčkov, ribic, rožic, kužkov, muckov, dedkov in noskov in mamic.¹ Evo pravega pesnika v Levstiku! K Levstiku v šolo! O. Župančič sam in Sardenko v »Čiču« sta pokazala pot nazaj k Levstiku, pa tudi malo naprej.

Ta pot naprej pa je indirektno povedan v drugi hibi našega mladinskega leposlovja: presneto malo pravega slovenskega duha je v njem! Narodno brezbarvno je! Ne oporekaj, da je Ciglerjev Svetlin Slovenec in Jurčičev Kozjak Kranjec in Andrejčkovega Jožeta Aleš »fest fant«² in Stritarjev Janko Božè dolenski kostanje. To vse še ni slovenski duh, niti tisto, za kar razpisujejo Francozi, Angličani in Nemci velike literarne nagrade: za mladinske povesti zamišljene v duhu svojih največjih nacionalnih pevcev in umetnikov. V Župančiču sem našel nekaj tega (Ciciban), v Sardenku nekaj manj (Marjetice), v »Vrtcu« nič, v »Zvončku« nič, če ne bom položil na tehtnico nekaj dobre volje, ki pa se javlja preje politično vsiljivo nego umetniško vzgojno. Dobro in koristno je slovstvo v avstrijskem patriotičnem duhu. Naša dolžnost je! Vršimo jo enako vzgojno tendenciozno kakor sploh vse mladinsko leposlovje. Moj Bog, in vendar na primer bi bila snov, ki bi se dala vzobličiti v vonju ljubezni do Slovenije in Avstrije nepopisno hvaležno: Mlad slovenski deček vseznal, vsezvest, vseveren, prehodi v turških časih romantično potoš Kranje čez Hrvate in Bosno in na Dunaj in se boriza carsko mesto v l. 1683.

Še tretjo hibo mladinskega leposlovja in še eno in še eno: Ne izdajamo ga programno, strokovnjaško, bibliotekarno urejevanega. Ne orientiramo se o najboljšem v tujih slovstvih in ga ne prevajamo. Ne izdajamo ga vzgojno opremljenega, ilustrovanega. Kdaj n. pr. dobimo mi svojega Schwinda, kdaj celo može v duhu

¹ Ruski otrok živi svojo mladost iz predstav apokrifnih legend. Morda odtod tolik vpliv »starcev« celo na odlične družabne kroge. Bo-li naš človek le od »mleka in rožic« bogat?

² Pa daleč ne tisti, ki je n. pr. K. May Nemcem!

¹ Žalibog, da tudi umetnine ne rastejo iz programov in organizacij!

Humperdinka? Imamo nekaj, in — zopet — Župančič je prevel! Kdaj, — da bo konec hib —, dobimo redakcijo nekaterih starejših in dobrih mladinskih leposlovnih del v malo boljšem slovenskem jeziku in stilu, kdaj mladinsko klasično biblioteko v rdečem enotnem platnu in formatu z naslovi: Homer (prevel Kragelj), Don Kihot, Bedna Liza, Guliver, Robinzon, Skozi pustinje in puščave, Tartaron itd. itd.? Ali ne celo: **MAH** Prešeren, Stritar, Gregorčič i. dr.?

Prečastiti gospod Peter! Tebi očitajo, da preveč pišeš! Poglej, koliko je še pisati in popraviti, obnoviti in napraviti samo v okvirju — lepega mladinskega berila!

Kaj deš? Ali bi se lotila tudi midva in napisala morda — Ne, tega ne bova! Če se vse ne motim, nimava tistega potrebnega božjega daru!

Potrebno bi bilo, da pride v »Vrtec« malo več leposlovja iz rok priznanih

kat. pisateljev: Finžgarja, Detele i. dr. Prepotrebno je, da zlasti »Dom in Svet« odpre dve strani svojega lista eventualnim klasičnim spisom v okvirju mladinskega leposlovja. Kat. bukvarna in založništvo Mohorjeve družbe osnujte literarno podjetje v dosego zrele mladinske biblioteke! Resen slovenski pedagog in literarni zgodovinar pregledja vse dosedanje slovensko slovstvo in izdajta kazalo vsega slovenskega mladinskega ali mladini dobrega leposlovja. Kazalo naj potem založi slovensko knjigotrštvo. Tako bodi!

¹ Pred kratkim sem bral, da je priredil v Nemcih nekdo Flaubert-jevo »Salambô« za mladino. Ali bi ne kazalo podobno prirediti in prevajati tudi pri nas knjig, ki so svetovno znane in prikladne mladini in jih vendar mladina ne bere? N. pr. Grof Monte Kristo, Quo vadis?, Malenkosti, Zadnji dnevi v Pompejih, Črni tulipan, Zaročenca in podobno. Ilustri-rane in s komentarji opremljene bi bile te prirejene redakcije naravnost diven moment v pravi skrbi za nepokvarjenost mladine in katoliških knjigarn sveta založniška naloga Graška »Styria« že dela tako!

„ORLI“ PO VOJSKI.

GORNIK ANTON.

Težki časi nas čakajo, morda težji kot sedaj. In zmaga bo naša, če bo naša mladina. Fantje se bodo vrnili, možje bodo prišli nazaj; ne vsi. Naših bo manjkalo, nasprotnikov bo manj; pa naše število se bo relativno bolj skrcilo. Saj prihajajo vedno poročila, da dobrih fantov več pade, da najboljše zahteva smrt. Pa ne samo to. Greh in pekel pijeta kri iz mladine.

Veliko lepega je bil ustvaril »Orel« pred vojsko, še več dela ga čaka po vojski. Nismo bili še popolnoma iztrebili alkoholizma in nečistosti, sedaj se oboje poraja v pomnoženi meri in zle posledice stopajo na dan; sedaj morda še ne toliko, ali po vojski bomo občutili vso težo greha. Kletev je bila precej izginila, sedaj se preklinja Bog, Marija, vsa nebesa. Ta strup polagoma sesa mladina. Po kletvi se ne bo razširjal nad našo domovino blagoslov, ampak prokletstvo. Ta šiba bo spravila mnogo gospodarjev na beraško palico, morda več kot vojska. Zlim gospodarskim posledicam bo treba zastaviti pot z intenzivno gospodarsko izobrazbo in združenimi močmi. Pravijo, da vzbuja vojska čut skupnosti. Res je. Še večji res pa je,

da rodi vojska brezmejno sebičnost, in velike socialne izobrazbe bo treba, da vzgojimo močan socialen čut in z njim po vojski tako potrebno krščansko ljubezen in trdne gospodarske razmere. Kje bomo dobili mož volilcev, če ne iz »Orlov«?

Več ne naštevam. Jasno je, da bo »Orel« ena prvih socialnih zahtev, ker »Orel« je vzgojna šola mladine in le z vzgojo mladine bomo rešili narod verskega, moralnega, socialnega, gospodarskega, sploh vsakega zla. »Orel« je naša brezpogojna zahteva.

Samo kakšen naj bo »Orel« po vojski? Mnogo se je že govorilo in pisalo o orlovski reorganizaciji, o izpopolnitvi »Orla«. Nove zahteve, nove naloge ga čakajo, ki so se rodile z vojsko, država zahteva svoj tribut: vojaško vzgojo mladine. Tudi to naj bi prevzel »Orel«, »Orel« naj bi se reorganiziral?

Dobro; paziti pa moramo, da se »Orel« ne desorganizira, tehtnega predudarka treba, da ne bomo delali z glavo skozi zid. Prva in največja reorganizacija bi bila, da postane »Orel« samostojno društvo in ne več odsek »Izobraževalnih društev«. Do sedaj je bil

odsek podrejen društvu v sledečih točkah: Odsekov član more biti samo redni član izobraževalnega društva. Ako kdo neha biti član društva, ali je izključen, preneha biti tudi član »Orla«. — Odbor »Izobraževalnega društva« ima v odsekovem odboru svojega zastopnika, ki pri društvenih sejah obvešča odbor o poslovanju odseka. Brez privoljenja društvenega odbora ne sme odsek izvršiti ničesar. Vse odsekovske prireditve se smatrajo na zunaj kot društvene prireditve in jih zato društvo naznaja političnim oblastem. Društvo mora preskrbeti odseku telovadnico in telovadno orodje, zato gre denar od veselja in drugih prireditev v društveno blagajno. Kaj torej če se odsek osamosvoji?

»Orel« naj se osamosvoji, ali vezi med »Izobraževal. društvom« ne smemo pretrgati, ampak še bolj utrditi. To je pa silno težko brez zveze.

Naj navedem par stavkov iz govora dr. Kreka na IV. občnem zboru »Orlov« v Ljubljani 1910. »Razodenem skrivnost, da sem bil takrat, ko se je ustanavljala orlovska organizacija, edini, ki je zagovarjal misel, naj bodo telovadni odseki samostojna društva. Tudi danes gledam mirno v bodočnost in se ne bojim časa, da orlovska organizacija samostojno nastopi. Želim pa, da bi se vedno poudarjala skupnost med »Orli« in »S. K. S. Z.« Tudi v slučaju, da bi bila orlovska organizacija samostojna, bi morali biti vsi člani »Orla« včlanjeni v »S. K. S. Z.« Skupnost z »Izobr. dr.« in »S. K. S. Z.« z vsemi ideali poudarjajte povsod. Podlaga vsega je zveza z našim dobrim duhovništvom. Podlaga vsem je to, da obkolite fantje mlade kaplane, marširate z njimi v boj in tudi zmagate.« »Orel« je bil ustanovljen kot vzgojna pomoč »Izobr. dr.«, kot sredstvo, ki nam naj privede fantov v vrste »Izobr. dr.« S tem je že implicite izražen njegov namen in zveza z »Izobraževalnim društvom«.

Ali pa bomo to podlago za zmago in namen »Orla« že dosegli samo s tem, da bi morali biti vsi »Orli« člani »Izobr. dr.« Po vojski po mojem mnenju ne; radi prevelike razburjenosti duhov in radi sporov med obema organizacijama, ki bi jih rodila dolžnost enih članov do dveh društev. Za trdno zvezo »Orlov« do »Izobr. dr.« in do duhovništva je po mojem mnenju treba intimne

zveze obeh odborov in ne samo zveze članstva.

Razmerje med »Orli« in »Izobr. dr.« bi moralo ostati isto za uspešno delovanje duhovnikovo v orlovski organizaciji. Razmerje, mislim, da ne ovira svobodnega razvoja »Orla«.

Orlovski organizaciji ni biti telovadba namen, ampak sredstvo v dosego višjega smotra. »Orlovska organizacija hoče biti našim »Orlom« šola krščanskega moštva. Zato ji daje poleg tiste vzgoje, ki ji služi že vsa telovadba, še posebne izobrazbe. »Orli« naj bi bili kedaj možje čilih moči, krepke volje, resne discipline, a obenem tudi možje življenjske izobrazbe in jasnih načel.« (Dr. A. U. v »Ml.« IV. 1.) In tega zadnjega jim ne nudi samo »Orel«, ampak tudi »Izobr. dr.«. V društvih se predava splošno za ljudstvo in tudi tega pouka so fantje potrebni. Napako, da je fant zapisan kot mrtev ud društva in kot aktiven član »Orla«, je treba odpraviti. Če se »Orel« osamosvoji, bi kaj rada postala telovadba namen telovadne organizacije (to že po naravi). Ali bi pa iz te šole izšli taki možje, kot smo jih gori opisali?

Še eno misel. Vojska bo izmозgala naše odseke, in ko jih bomo klicali takorekoč k življenju, bomo marsikje stali na stališču ustanovitve Orla. Zdi se, da jim bo nevarno vzeti podporo Izobraževalnega društva in jih dvigniti za stopnjo višje v tem času, ki je bolj nevaren kot kedaj prej.

Idimo naprej k naši organizaciji. Podlesnik je v »Mladosti« 1916 podal par točk organizatoričnega načrta. V glavnem naj ostane organizacija neizpremenjena. Odseki, okrožja, podzveze in zveza Orlov kot središče. Z. O. mora ostati v Ljubljani, v središču Slovenije. Podzveze v posameznih kronovinah, na Kranjskem tri, za Dolenjsko, Gorenjsko in Notranjsko, ali bi se pa še za ljubljansko okolico ustanovila posebna podzveza. Okrožja naj se razdele po dekanijah.

Sedaj so bila razdeljena okrožja poljudno, včasih praktično, včasih nepraktično, ali po več dekanij skupaj ali več okrožij v eni dekaniji. Razdelitev po dekanijah se mi zdi že iz tega ozira bolj praktična, ker koindicira z dekanijskimi odbori Izobraževal. društva. Dekanijski odbori sicer še niso bili povsod izpeljani, treba pa je skorajšnje izvršitve. S tem je utrjena zveza med

Orli in Izobraževalnim društvom; duhovniki iste dekanije imajo nujne zveze med seboj in ljudstvo iste dekanije je bolj navezano na duhovščino v isti dekaniji. S tem je utrjen medsebojni vpliv in pomoč duhovnikov med seboj in ljudstva z duhovnikom. S tem se povzdigne tudi disciplina in olajša poslovanje okrožja z odseki in narobe. »Mladost« sama je že tožila, da ni prave zveze med odseki in okrožji, da poslujejo odseki preko okrožij, kar je v veliko nadlego Z. O. in da je temu kriv premal stik duhovščine z okrožji. Piše: Neobhodno je potrebno, da je duhovnik član Orla; tudi je zelo priporočati, da je duhovnik v odboru; ni pa potrebno, da je duhovnik predsednik odseka. Kar pa velja o odseku, velja v isti meri, oziroma še bolj o okrožju; en sam duhovnik v njem ni zadosti, ker bi utegnilo priti do tega, da bi duhovniki istega okrožja ne delovali v soglasju. («Mladost» IV. 1., 94 str.) Dekanijska okrožja nujno podpirajo soglasje. Tako dekanijsko organizacijo bi zahtevala tudi vojaška vzgoja mladine. Toliko o reorganizaciji.

Delovanje v odsekih. Vedno in vedno se je poudarjalo, da tuintam odseki premalo delujejo ali na izobraževalnem polju, ali pa pri telovadbi. Ponekod se sploh ni delalo, še statistike niso vedeli ali se je pa delala le za telovadbo. Po vojski bo stopila zahteva vsestranskega, urejenega dela v podvojeni meri na dan. Prirejati bo treba razne tečaje, fantovske večere, poučne razgovore ter gojiti telovadbo. Za fante pa ni zadosti specielno fantovska izobrazba, ker fantje ne ostanejo vedno fantje, ampak kmetje, gospodarji, možje, družinski očetje, volilci, državljani, zato bo treba mnogo predavanj v Izobraževalnih društvih, pri katerih bodo morali biti zastopani v prvi vrsti fantje. Kako in v kaki meri se mora to izvrševati, se vidi najlepše iz namena Orla.

Namen Orla ni zabava in telesna izobrazba, — ta naj služi samo v dosego višjega smotra — ampak vzgoja duha in volje, vzgoja značaja in vzgoja mož. In v to smer je treba zastaviti vse delovanje, vse moči, tudi telovadbo. Vzgoja bo morala še po vojski stopiti na intenzivnejši štadij, prvič z ozirom na mladi naraščaj in drugič z ozirom na fante, ki se vrnejo iz vojske. Ozirati se bomo morali na sedanjo pomanjkljivo vzgojo mladih fantov v šoli in

doma, na slabe zglede, na duh časa itd. Vse te velike rane mladinske vzgoje bo moral popravljati Orel. Kar se tiče starejših fantov, sem že v uvodu omenil veliko nalogo Orla. Tu omenjam samo par strani vzgoje, kjer bo treba posebne pozornosti: vera, morala, gospodarsko in politično življenje.

Razočarani smo ostrmeli, ko nas je vojska varala v pričakovanju moralnega preporoda. Nismo se zavedali, da vojska in smrt ni tisti faktor, ki bo dal moralno življenje, ampak da je le nekak termometer, ki nam bo le pokazal, kako podlago moralnemu življenju smo sezidali pred vojsko. In podlaga se ni izkazala (seveda ne velja to za vse); žive vere manjka. Vera se napada povsod, zasebno in javno, ustno in po časopisih in vse to vsrkavajo naši fantje: Vedno nekaj ostane. Vrnili se bodo naši fantje iz ruskega in srbskega ujetništva in prinesli seboj morda verski indiferentizem. Potreba apologetičnega dela v naših mladeniških organizacijah se v takem ozračju s prsti čuti. Mladini treba vsaditi neomajno v dušo tri fundamente vere: Bog, kot podlaga veri, Kristus in njega odnos — kristjani, Cerkev in odnos — katoličani. To je velika, važna in ne lahka naloga tudi naših mladeniških društev. Prižnica sama ni kos tej nalogi. Pri takem apologetičnem delu bi omenjal samo dve reči: Ker ima tako delo dosti več uspeha, če se ga udeležujejo vsi, tudi poslušalci, bi bilo dobro pri vsakem odseku napraviti nabiralnik za ugovore proti Cerkvi in veri, razne dvome in vprašanja, ki bi se rešila pri skupnih sestankih, pri fantovskih večerih. Pri teh sestankih pa naj bi imeli besedo tudi fantje, ne samo duhovnik, ker bi ti večeri tako postali bolj privlačni.

Če pri fantih tako utrdimo živo versko prepričanje, se bo dalo njih versko življenje brez posebnih pridig izboljšati, začeli bodo sami med seboj agitirati in bodo sami vodili kontrolo nad verskim življenjem. Samo par misli o tem: Za verske vaje zahtevati od njih samo to, kar se zahteva od drugega in zavednega katoličana, kar naj opravljajo tudi kot samostojni katoliški možje. Kar je več, naj bo prosto, da se tudi sami s samovzgojo in prostovoljno vzgajajo za možje. Parkrat na leto skupno sv. obhajilo, več ne. Več naj naredo sami. Seveda jih je treba na-

vajati k tem, toda ne s paragrafom. (O Marijinih družbah govorim kasneje.)

V zvezi z versko je moralna vzgoja. Fundament je versko prepričanje, glavni stebri moralne vzgoje pa tvorijo kardinalne čednosti. V tem oziru preti mladeničem posebno nevarnost za čistost in zdržnost. To so bile glavne napake pred vojsko, ki so se jih bili pa naši fantje že precej iznebili. Po vojski nas čaka na tem polju mnogo in težkega dela. Fantje bodo prišli nazaj kolikor toliko inficirani, za naraščaj bo toliko več slabih zgledov, kot jih je bilo prej, za naraščaj, ki trpi tako pomanjkanje vzgoje. V prvi vrsti gre ta vzgoja cerkvi, ali v cerkvi se samo sliši, zunaj cerkve se živi, v organizaciji se uči lahko bolj z živo besedo, z obnašanjem, z zgledom. Koliko grešnih znanj organizacija lahko zatre. Treznostno gibanje po organizacijah bo zahtevala življenjska potreba. Skušnja uči, kjer so polne gostilne fantov, je v društvu smrt. Abstinencijski krožki so prevažna naloga naših izobraževalnih društev, s katerimi pa morajo imeti Orli živo zvezo.

Poseben izraz versko-moralne vzgoje bi imeli pripravljali tečajji za aktivno vojaško službo. Kod so bili ti tečajji že vpeljani. Vpeljati jih bo treba povsod. Vojaška služba s svojimi nevarnostmi za versko in moralno življenje zahteva razen splošne versko-moralne vzgoje še posebne predpriprave, da se bodo mogli mladeniči moško držati v premnogih težkih, da kritičnih slučajih. Splošnega miljeja po naših kasarnah ni treba opisavati. Sicer je en oddelek v našem »Dienstreglementu« o versko-moralnem življenju vojakov, ki pa nima pomena za vojaško službo in se brez škode lahko izpusti.

Orli naj prirede vsako leto tečaje za nastopne vojake. Prirede naj te tečaje ali posamezni odseki, ali pa dekanjska okrožja, vsaj za nekatere stvari. Če kod še ni Orla, naj priredi tečaje. Izobraževalno društvo ali pa Marijina družba. Tečajji naj se nastavijo ali pred naborom, ali pred nastopom aktivne službe, in udeležujejo naj se jih vsi fantje, pritegniti bi bilo celo tiste, ki niso člani naše mladeniške organizacije, ker bi se jih dalo s tem, če imajo količkaj dobre volje, pritegniti k organizaciji. Tečajji bi obsegali pouk v versko-moralnem oziru glede na nevarnosti vojaškega življenja; tega prevzame

kak duhovnik; zoper alkoholizem ga prevzame abstinenc. Pouk o nevarnosti nečistosti za duševno in telesno zdravje bi podal zdravnik krščanskega mišljenja. Ta pouk bi se mogel vršiti vsaj potom okrožij. Končno točko bi obsegalo še: vojaško berilo (molitvenik, »Mladost« itd.) in ljubezen do kmetskega dela. Po vojski bi se lahko dobili za pouk bivši izkušeni vojaki, kar bi še bolj vleklo. V slučaju, da zaspi vojaška vzgoja mladine, bi obsegali ti tečajji še telovadni del: temeljne vojaške vaje in najbolj potrebna vprašanja iz »Dienstreglementa«. Pred nastopom službe naj bi fantje pristopili k skupnemu sv. obhajilu. Za lažjo in gotovo izpeljavo naj bi izdelale vse organizacije, ki pridejo v poštev, skupen program, da bi se povsod uvedli ti tečajji. Vse naj bi vodila Zveza Orlov.

Preden gremo naprej, moramo omenjati važno sredstvo za versko-moralno vzgojo — Marijine družbe. Vojska nam je »ad oculos« dokazala, kake važnosti je Marijina družba, ki je zabranila, da ni potegnila naše mladine legitimirana gnusoba v blato, ampak jih je še bolj utrdila v dobrem. Življenje ne zahteva samo naravnih moči, ampak tudi nadnaravnih, ki si jih človek v društvu ne dobi. Orli bodo morali zavzeti gotovo stališče napram Marijini družbi. Vpraša se, ali mora biti Orel član Marijine družbe ali se pa v Orlu pusti Marijina družba na strani?

V pojasnilo citiram dr. A. Ušeničnika (»Mladost« VI., str. 156): »Iz orlovske organizacije pričakujemo mi moč, ki bodo med najboljšimi najboljši. Seveda jim prav vsega, kar mi od njih pričakujemo, tudi orlovska organizacija sama ne more dati. Za pravo krščansko moštvo treba verskega življa, treba nadnaravnih moči. To plat negujejo pri nas mladeniške Marijine družbe. Zato si pa mi idealnega Orla ne moremo misliti, ki ne bi bil obenem član Marijine družbe. Orlovska organizacija in Marijina družba se morajo v svojem razmerju ravnati po tistem globokem bogoslovnem načelu: milost usovršuje naravo.«

Po mojem se to pravi: Ne paragrafov v orlovsko organizacijo: »vsak Orel — kongreganist« in to iz več ozirov, — enega sem že preje omenjal, — pač pa mora vladati v vrstah Orla duh, ki je več kot nevtralen, najmanj dobro-

hotno nevtralen, prijazen Marijini družbi. Orel naj bo pripravnica fantov za Marijino družbo. In ravno iz razmerja Orlov do Marijine družbe bi se potem-takem lahko spoznalo, če vlada pri orlovski organizaciji pravi duh. Marijina družba bi bila nekak kriterij za višino Orla.

»Erst gehörst du deinem Gott, ihm zunächst der Heimaterde« (Weber).¹ Koliko krvi je preteklo za rodno zemljo, koliko solza se potočilo zanjo. Oboje je zahtevala ljubezen. Po vojski pa nam grozi izseljevanje, že radi gospodarskih razmer. Če kmet pred vojsko ni mogel živeti, bo po vojski toliko težje. Naloga pa je, ustvariti razmere da bo mogel živeti.

Napram državi smo storili svojo dolžnost v polni meri. Zahtevajmo pa tudi pravic od nje, da si omogočimo obstanek. Kdo pa je država? Mi sami! Zato je pa vsak poklican, da deluje v tem smislu. Seveda velja tudi tukaj: *ignoti nulla cupido*.² Mladino treba že pred 24. letom izuriti za državljana, ki se zaveda dolžnosti in pravic, ki pozna ustroj države, njeno vodilno silo in pomen lastne udeležbe po njej. Izobrazimo si volilcev, ki vedo, koga, kako in zakaj volijo. Rekrutirajmo si iz mladine mož, ki bo vsak lahko nastopil kako vodilno ali odgovorno mesto pri državnem ustroju (župan itd.). »Orel« je že po svojem postanku in razvoju tudi nekako bojno društvo, avantgarda za socialnopolitično delo in boj.

Velja pa tudi tukaj. Pomagaj si sam in Bog ti pomore. Ne glej samo, kaj ti bo dala država, glej, kako si boš sam pomagal. Naš fant je povečini kmet in on mora vedeti za moderni napredek in ga znati uporabiti, da si opomore. Ni pa naš kmet samo producent, je tudi konsument in mnogo revščine bi se dalo odpraviti s pametno in previdno uporabo svojega zaslužka in pridelka. Mnogokrat je na glavo postavljen red: potrebno, koristno, prijetno. K napredku bi mnogo pripomoglo domače knjigovodstvo, ki je pa še zelo malo razširjeno. In za to bi se dali pridobiti povečini le fantje. Vzgojna stopnja k tem pa bi bila društvena hranilnica: Čebelica, ki naj bi se ustanovila pri vsakem »Orlu«.

Sedaj pa ne zadostuje več, da skrbi

vsak sam zase, da po osebni sposobnosti, pridnosti in varčnosti napreduje, treba je socialnega dela za družbo, skrbeti je treba tudi, da napreduje cel stan kot tak. Socialne zavesti je manjkalo kljub trditvi socialnega znanja. Mnogokrat smo se sicer iztrgali iz omejenosti osebnega »jaz«-a, pri tem pa ustvarjali egoizem posameznih grup. Delo »Orlov« bo v prvi vrsti zopet nekaj altruizma³ za širše vrste ljudskega življenja. Treba pa jim bo vedeti za glavna načela v družbi in imeti nekak splošen pogled o razvoju narodnega gospodarstva, da se jim potem pokaže, kako naj bi šlo ljudstvo po poti postavodaje in organizirane samopomoči do vedno večjega napredka.

Prezreti ne smemo v moderni dobi tako potrebnega pouka, ki pa žalibog še ni bil kaj dosti vpeljan, pouka o higieni. »Orel« mora tukaj narediti brazdo pouka o smotrnem in nesmotrnem počitku, o zabranjenju boleznih in nezgod, o čezmernem delu in o skrbi za zdravje sploh. Tu bi se dalo govoriti o stanovanju, o obleki, hrani in epidemičnih boleznih. Največ bi se doseglo v tem oziru, če bi hodili predavat zdravniki vsaj parkrat na leto. Odvisno je to od krajevnih razmer, pripomogle pa bi k temu dekanjska okrožja na način, kot smo ga omenjali pri predpripravi za aktivno vojaško službo. Potrebo takega pouka moramo poudarjati, zlasti bo dvojne praktične važnosti, če se vpelje vojaška vzgoja mladine, ki bo tak pouk naravnost zahtevala.

Vsemu temu socialnemu delu pa moramo vliti ljubezni, da ne bo mumija brez srca. Gospodarsko, politično in drugo socialno delo je v prvi vrsti boj za obstanek in kot tak sam po sebi mrzel, brezobziren. Niti državna, niti samopomoč ne bo odpravila vse bede, prostora ostane še mnogo za krščansko ljubezen. In tej krščansko socialni ljubezni bodo morali »Orli« pripravljati pot, da vzbude v fantih in možeh duha in smisla za karitativno delo, za Vincencijeve konference. »Orel« bo moral biti predpripravnik za fante, da bodo sploh sprejemljivi za tako delo, bo moral biti palestra, da jih bo utrjeval in krepil za vztrajno in tudi bolj težko delo krščanske usmiljenosti. Deklet nazadnje ni težko dobiti za Vincencijeve konference. Ali konference brez mož in

¹ Najpoprej si božji in zatem sin domovine.

² Kdor ne spozna, ne zaželi.

³ Ljubezni do soljudi.

fantov se mi zde kot duša brez telesa, in ni za ta svet, ampak samo za nebesa. In po mojem mnenju naši fantje in moške še niso toliko prežeti socialnega čuta, da bi mogli Vincencijevo konferenco v cvetju zasaditi, pričeti bo treba pri brstju.

Toliko o vzgojnem in socialnem delu »Orla«. Vse to obsega »Zlata knjiga«, ki naj jo »Orli« natančno preštudirajo, ki mora ostati še naprej naš katekizem. Ni vse to delo direktno delo orlovskih organizacij, ali izključno njihovo, gotovo pa mora biti pri njem udeležen tudi »Orel«, naš fant in ta v prvi vrsti, ker za te fante nam gre, do katerih pa ima »Orel« največ vpliva. Mnogo tega dela se doseže potom orlovske organizacije tudi direktnim putem, pri specielno orlovskih predavanjih, pri fantovskih večerih, potom časopisja itd., drugo pa pri »Izobr. društvih« kot takih, pri predavanjih in knjižnici. Pa tudi za to delo mora delati »Orel« kot pripravnica, kjer bodo dobivali fantje smisla in veselje tudi za delo izven orlovske organizacije. Tedaj bo »Orel« res delal kot odsek »Izobr. društev«.

Socialno delo ima namen, v prvi vrsti povzdigniti zunanje blagostanje. Naš čas pa potrjuje resnico, da zunanja kultura ne stori človeka srečnega. Zato nekateri nezaupno gledajo vse zunanje delo naših organizacij, posebno orlovskih, teh še posebno radi telovadbe, kot nekaj popolnoma nepotrebne, s čimer se ubija samo ljubi čas. Mesto vsega tega postavljajo zahtevo po razširjanju in okrepitvi samo in čisto verskih organizacij, po katerih bomo dosegli pravo duševno kulturo naroda in ga s tem osrečili. Ustvarimo boljše ljudi in s tem bomo ustvarili boljše razmere in boljše čase. Za duhovnika je poleg tega še nevarnost za njegovo notranje duhovniško življenje, obenem ga dostikrat potegne iz njegove višine na tla stanovskih preprirov.

Takih govorov se sliši zunaj na deželi in v ljubljanskem semenišču, to pa radi napačnega razumevanja duha in namena tega dela, ki gre za izboljšanje naravne podlage, na katero zidajmo duševno kulturo, ki doseže svoj višek v milosti. Milost zida na naravo. Za izboljšanje te, kot podlage, gre vse naše delo in tudi telovadba, o kateri bo sedaj govor.

Mnogo se je že pisalo o telovadbi, kako jo razširiti in povzdigniti; treba

je le v praksi izpeljati že na papirju načrtano teorijo. Po vojski bo igrala glavno vlogo pri telovadbi skušnja sedanje vojske. Mnogo reči, ki jih prej nismo poznali, bo prišlo na dan, ki bodo hotele živeti naprej. Paziti pa bo treba pri telovadbi sploh, posebno pa še pri vpeljavi novih oblik, da nam ta telovadba ne izpodrine duha vzgoje, blažilne telovadbe in na nje mesto stopi duh materialne telovadbe. Po vojski bo zahtevala, kot že omenjeno, svoj tribut tudi vojaška vzgoja, ki bi kaj rada, oziroma taka kot je zamišljena, nujno pregnala vzgojni vpliv.

Telovadba, kot jo gojimo mi, je prirojena po nemški, oziroma češki. Sestaja iz treh glavnih vrst: redovne, proste vaje in orodna telovadba. Kolikor smo jo gojili do sedaj, je vsa opisana v »Mladosti«. Izpopolniti bomo morali po vojski redovne vaje s tistimi vojaškimi oblikami, ki jih do sedaj nismo imeli. Redovne vaje služijo pred vsem za nastope kot take in največ služijo fantom pri vojakihi. Z njo bomo tudi zadostili eni točki zahtev morebitne vojaške vzgoje. Imeli smo pri tej telovadbi napako, da smo jo gojili včasih premalo precizno — v preciznosti bomo morali privzeti vojaškega duha — in da smo telovadili najrajši v zaprtih prostorih, kjer smo vdihavali množine prahu in s tem telesnemu razvoju le škodovali. Isto velja za proste vaje, ki so najlepša vrsta vse telovadbe, ki smo jo gojili mi. Proste vaje tvorijo višek vseh telovadnih vaj, in to z ozirom na pravilni in vsestranski razvoj in krepitev človeškega telesa, nudijo največ elegancije, kot take so najbolj estetične in blažilne, in izvajane v skupini, morda še z godbo, dajejo največ užitka. Polagali pa smo nanje premalo pozornosti in kar so pokazali razni nastopi, tudi premalo vaje. Lepih uspehov smo bili dosegli tudi v orodni telovadbi, seveda z napako, da smo začenjali z najtežjimi vajami in zato za lažje in elegantnejše izgubili že potrpežljivost. Zato je telovadba kôd propadala in z njo »Orel«, ker je telovadba pač privlačna sila, na kateri vse bazira. Izgubila je taka telovadba tudi blažilno moč, ker so dominirale le fizične sile.

Bili smo pa ravno v telovadbi, ki je glavno sredstvo za povzdigo telesnega razvoja, ki ima velik vpliv tudi na dušo, ne rečem nazadnjaški, ampak napredni ne. Vojne skušnje in morda še

vojaška vzgoja bosta pomagali moderni telovadbi tudi pri nas k vpeljavi in napredku. Da ne bo glede te telovadbe nesporazumljenja, povem, da s tem ne mislim, da bi se sedanji način telovadbe popolnoma odpravil, ampak samo, da bi se naše organizacije bolj zanimale za moderno in jo po možnosti vpeljale. Kôd bi bilo celo lažje z moderno kot pa s staro.

Najboljši mojstri v športu in telovadbi so Angleži, Amerikanci in Švedi, ki goje moderno telovadbo, ki je povzeta po starogrški. Razlika med moderno in našo je toliko, da ni treba mnogo preudarjanja, katera je boljša in koristnejša. Mi telovadimo po telovadnicah, t. j. po zaprtih prostorih, ponekod skoro po hlevih, samo da smo zaprti. Rabimo vsa mogoča orodja, včasih dovolj nerodna, ki so precej draga; če teh ni, je samo korakanje in prevračanje kozlov. Ko bi bile vsaj proste vaje. To vse v tesnih, mogoče vlažnih, gotovo pa s prahom napolnjenih prostorih, ki jih drago plačujemo.

Za moderno telovadbo ni treba skoro nič orodja, in še to ni drago, ker je sila preprosto, ni treba telovadnic, ker se telo vadi v prosti naravi, ki ne stavi tesnih mej, in človek diha čist zrak. Moderna telovadba sestaja iz nekakih iger ali športov, ki mnogo bolje vplivajo na telo in krepe duha, ker je treba pri tej telovadbi še več krepke volje in resnega premisleka kot pri naši. Materialistična gotovo ni tako, ker mora pri nji delovati v enaki meri duh in telo. Zraven tega je gotovo bolj zanimiva za telovadce same in za gledalce. Kakšno zanimanje je bilo povsod po svetu za moderno telovadbo na londonski tekmi l. 1908., vidimo iz par podatkov. Francoska zbornica je dovolila udeležencem podpore 50.000 frankov. Amerika je poslala 176 najboljših atletov, Avstralija 17, Belgija 69, Danska 72, Nemčija samo 94, Avstrija 32, ki so pa bili menda samo Čehi; Švedska 169, Ogrji 154, kar je zelo veliko, vseh skupaj jih je bilo okoli 2500. Stadij za gledalce so naredili s 100.000 sedeži, ki so bili vsi razprodani vključno slabemu vremenu. (D. i. Sv. 1910.)

Kaj pa obsega vse moderna telovadba? Navedem le nekaj najbolj zanimivih vrst, ki bi jih mogli gojiti tudi naši odseki po deželi. Mnogovrstne proste vaje, ki naj se bolj razširijo kot so bile do sedaj in naj se telovadijo na

prostem. To je edina vrsta moderne telovadbe; ki smo jo že gojili. Rokoborba, to je boj moža z možem, ki mora vsakega navdušiti. Dr. Vinko Šarabon piše v »Dom in Svetu« 1900: »Nikdar še nisem slišal grajati rokoborbe moža, ki je bil sam krepak. Navadno opravljajo ta posel ljudje, ki jim ni mar za nobeno telesno vzgojo, ki so še daleč od ideala, stavljenega nam po Grkih. In vendar, kaj vse nam da rokoborba, koliko vaj nam nadomesti ona sama! Nikjer drugje se ne razvije v taki meri pogum in odločnost, moč in vztrajnost in pričujočnost duha. Varuje nas pa pred ošabnostjo in napuhom, kajti ni ga človeka, ki bi mogel trditi, da bi že ne bil kdaj premagan. Z vsemi temi lastnostmi vred se razvije hladnokrvnost, ki je dandanes tako zelo potrebujemo.«

Hitri in trajni tek je bil zašel včasih tudi že v naše telovadnice, pa se ni obnesel, ker ne spada v telovadnice, ampak v prosto naravo. Koristi plavanja ni treba opisovati, ki je tudi ena točka moderne telovadbe. Koliko nam plavanje pomaga k zdravju in v slučajih v življenju nam prav pride? Dalje skakanje brez deske v višino in daljavo. Deske za skok nikjer ne vlačijo za seboj kot pri nas.

Naj jih navedem še nekaj. Nogomet (Football), plezanje, kolesarjenje, veslanje in sankanje.

Vse te vrste bi se dale vpeljati pri nas in ali se ne bi ravno z vpeljavo moderne telovadbe dalo izogniti premnogim težkočam, ki zabranjujejo tuintam napredek ali pa celo eksistiranje »Orla«? Denar za telovadnico, orodje, sposobnost članov itd.

Za bolj natančen popis te telovadbe bi bilo treba posebnega predavanja, ki bi v podrobnosti pokazalo prednosti in ustroj moderne telovadbe. »Mladost« je že pisala o tem, ali odmeva ni bilo dosti.

Par besedi je treba še o strelskih vajah, ki spadajo tudi v vrsto moderne telovadbe.

Tudi strelske vaje so bile že kôd vpeljane. »Mladost« je pisala o njih in razvila lep program, ki je ostal povečini le na papirju. Program je aktualen še danes. Strelske vaje so ena najbolj privlačnih vaj; to je pokazala že skušnja in če jih bodo imeli nasprotniki, mi pa ne, bo na naši strani minus. Težkoč ne bi bilo veliko. Država gre tukaj na roko z orožjem in municijo, s po-

ukom in prostori. Strelskih učiteljev bo dobiti dovolj, zanimanje bi bilo gotovo veliko, pomnoževalo bi ga še sedanje prijateljsko razmerje naših fantov in njihovih pušk ter vsakovrstne izkušnje. Tudi ne bi bile strelske vaje brez koristi. Poznavanje orožja in njegova raba je tudi kulturna izobrazba, ki mnogo pripomore do spoznavanja in lažjega razumevanja modernega militarizma, njegovega pozitivnega in še večjega negativnega vpliva na vse panno človeške kulture. Strelske vaje bi imele tudi praktičnih posledic v omejitvi nesreč z orožjem. Seveda bi se pa po napačni vaji v orožju zanesel lahko med fante duh militarizma in surove fizične sile. Ta duh bi se moral zabraniti s predavanji o pomenu, namenu, rabi in zgodovini orožja ter našem razmerju do njega. Praktične strelske vaje naj bi bile le nazorna izpopolnitev raznovrstnih predavanj v orožju, oboroženi sili in militarizmu. Na ta način, mislim, se nam ni bati potom strelskih vaj kakega razširjanja militarizma.

Seveda s tem ni rečeno, da mora vsak odsek vpeljati strelske vaje. Določujejo naj jih razmere, potrebnost in zanimanje. Ne smemo pa jih a priori črtati iz našega programa in vse storiti, da si jih omogočimo. Z. O. ima tu prvo besedo in nalogo.

Ven v naravo! naj bo po vojski naš klic, ven iz telovadnic naša želja. Kam? Na izlete! Tudi prej smo delali izlete, na katerih smo zapravljali denar, se hodili kazat in druge gledat. Naši izleti so veljali samo javnim telovadbam, ki nam kot telovadba ni nič koristila. Izlet pa, kakršen mora biti, spada k telovadbi, je telovadba. Namen izletov naj bi bil spoznavanje krajev in ljudi, zatajevanje v jedi in pijači (ne narobe!), razvedrilo, pouk in utrditev telesa v svežem zraku z daljšo hojo. Zato se delajo izleti ne po prašnih cestah, ampak po gozdovih na hribe, kamor pride že hribolastvo, ki zavzema tudi važno mesto v telovadbi. Takih izletov bo vsak vesel, ker bo imel od njih le korist, nič škode. Seveda ne bomo delali izletov vsak teden, določuje naj jih potreba in razmere in ne navada.

Majhni izleti bi se dali združiti z takozvanimi telovadnimi igrami, ali igrami v prosti naravi (Geländespiele). Te igre so nekake naše mladinske igre: ravbarji in žendarji, dasi precej različne, kjer igrata dve sovražni partiji.

Vse to se mora seveda gojiti v prosti naravi. Započeta vojaška vzgoja mladine je te igre obrnila v vojaško smer in jih praktično izpopolnila za poznejšo vojaško službo. Pa tudi če to odpade, imajo te igre toliko dobrega na sebi, da bi jih bilo vredno vpeljati pri »Orlu«.

Te igre zahtevajo predvsem spoznavanje terena ali potom izkustva ali potom zemljevidov in planov. S tem bi se učili branja kart in zemljepisja, ki bi zelo povzdignilo izobrazbo naših fantov, ki ima tudi drugače praktičnih posledic. Vsega se vsak ne bo mogel naučiti, do gotove stopnje bi pa lahko privedli naše fante, da bi tudi bolj specifične posebnosti krajev lahko dobili iz kart.

Poznavanje terena je podlaga teh iger, ker le tako se more človek pripraviti na napad in obrambo, pregledati in se pripraviti na vse težave in zapreke, krajevne posebnosti in zvižaje nasprotnika.

Ime igre nima nič na sebi. Dobe se cele knjige s takimi igrami, posebno so že za vojaško vzgojo mladine sestavljene.

Gotovo se jih še vsak spominja iz mladosti in kako dobro je prišel našim vojakom vsak spomin nanje. Upajmo, da ne bodo mladini več v vojski služile, ampak doma. So tudi za praktično življenje velikega pomena: za potovanja, pri delu, za pomoč v nezgodah itd. Treba je pri teh igrah tudi dosti duševnega dela, več ko pri vsakih drugih. Človek mora znati sklepati iz najrazličnejših sledov, imeti opiljeno oko in uho za najrazličnejše nijanse barv in glasov. S tem človek spoznava naravo, domačo zemljo in domačijo, vidi marsikaj, kar ni prej nikoli zapazil, se mu vzbudi ljubezen do domačije in narave nasproti gostilniškim zakajenim sobam in dobi neko eleganco v vseh kretnjah in nastopu.

Te igre so tudi bolj zanimive za igralca in za gledalca kot pa orodna telovadba. In če ima telovadba namen, pospeševati telesno zdravje, moramo take igre postaviti na prvo mesto, ki imajo gotovo največ prednosti. Zraven tega ne stanejo nič. Orodja ni treba, telovadnico nam je poskrbel Bog. Praksa tudi kaže, kako hitro se za orodno telovadbo izgubi zanimanje, in to pri večini, ko ne more slediti malemu številu predtelovadcev. Te razlike pri teh igrah ni. Za to je vsak skoro

enako sposoben in duševno delo, ki je potrebno pri teh igrah, v veliki meri vzbuja zanimanje.

Igre se dajo prirediti za več odsekov kot naše javne telovadbe in nudijo gledalcem veliko užitka. Tudi za prostor zlepa ne bi bili v zadregi.

Take igre goji v Nemčiji predvsem društvo: Pfadfinderbund. »Mladost« je že pisala o Pfadfinderskih in navduševala naše odseke za posnemanje (»Mladost« 1912). In res bi se dalo marsikaj dobiti od njih, kar bi bilo bolj praktično kot naša telovadba, ki je slišala že marsikako ostro kritiko, in to od pametnih mož. Dolžnosti članov Pfadfinderskih so na kratko te-le: Spoznavaj in ljubi naravo, kjer pridejo na vrsto vse prejšnje točke o igrah v prosti naravi, pomagaj ponesrečencem, kjer pride posebno pouk o higieni na vrsto, in to za najrazličnejše nezgode, kar moramo vpeljati pri naših Orlih. Dalje pridejo navodila za zasebno in javno življenje, kar ima naša »Zlata knjiga«.

Naj bo dovolj! Podati sem nameraval par glavnih točk za delo pri Orlu. Natančnejšega programa za vojaško vzgojo nisem hotel razvijati, ker je

upati, da vsa akcija pade v vodo in v slučaju izpeljave bodo Orli brez velikih težav to izpeljali, ker so vse točke te vzgoje že tako obsežene v nalogah Orla in jih bo tudi nevarno obračati v kako drugo smer. Posebno se v tem slučaju ne bomo mogli izogniti pokrajinskim igram, ki bodo morale dobiti vstop v naše organizacije.

Končam. Mladinsko delo kriči po delavcih, delo, na katerem bodo bazi-rale naše zmage. Delo je nujno, ki ne pusti odlašanja na čas po vojski. Marsikaj se je že zamudilo, ker se med vojsko ni delalo, vsaj proporcionalno. Glejmo, da si tudi teh zamud ne nalagamo na našo glavo!

Literatura:

1. Vsi letniki »Mladosti«.
2. Dr. A. Lion: Jungdeutschlands Pfadfinderbuch. Otto Gmelin, München 1913.
3. »Dom in Svet« 1910.
4. Dr. Pieper: Jugendfürsorge und Jugendvereine, M. Gladbach 1908.
5. Egger: Die Jünglingsvereine, Auer, Donauwörth 1905.
6. Jugendwacht 1916, II. Jahrgang.
7. Mladeniška telovadna organizacija.
8. Zlata knjiga slovenskih Orlov.
9. Jugendführung 1916, II. Jahrgang.
10. Društveni koledarček.

MISLI.

I.

1. Z navori telesa si jedrost izkuj, izkali si dušo v značaj, odrekuj!

2. Veliko je lepa beseda, a lepo dejanje je vse!

3. Glej ga, poštenega! Dobro je storil; so ga videli. Sram ga je.

4. Samota je zdrava, je duši, kar kopel telesu.

5. Poznaš basen o pavjem perju? Spomniš me na njo, kadar te čujem ponavljati za drugimi zvočne besede, ki jih ne umeš.

6. Poslušaj govornika: prvi govori, kakor bi rožice sadil, in drugi govori, kakor bi lomil kremenje. Ni vselej prijetna beseda resnica, ni vselej krepka beseda moč.

7. Kar je v duši je — laž, kar je v ustih je — fraza. Tvoja beseda pa bodi: da, da — in ne, ne!

8. Ne obupuj radi nevrednih v organizaciji. Še med apostoli je bil eden iz — Karijota!

I. MOHOROV.

9. Kdor jezen kolne, greši, kdor iz navade, je surov!

10. Nečimernost dekletova je, biti lepa, Tvoje bodi, biti pošten.

11. Ni najmočnejši najglasnejši fant. Ni najboljši Orel, ki mu kroj najlepše stoji.

12. Z jeklom cepim drevo, z grajo in šibo srce.

13. Ko moliš »daj vsakdanji kruh«, pristavi v mislih: »daj vsakdanji trud«.

14. Tvoj vsakdanji smoter bodi vsaj eno dobro delo!

15. Ne boj se vina, a pij ga, kakor da si na svatovščini v Kani galilejski.

16. Zate, sinji Orel, ni zamišljen rek: kdor visoko leta, nizko pade. Letaj vse više!

17. Ne zamenjaj besed otroški in otročji. Otročji je bogotajec, otroški je Kerub pred Vsevečnim.

18. Eno življenje, eno dušo, eno mater imaš. Ljubi vse troje!

19. Orla nosi perot, Orla krščanski zanos!

VOJAK PRED EVHARISTIČNIM KRALJEM. BOŽIDAR.

Pred tedni smo brali, kako je obiskal naš mladi vladar razne polke, ki se borijo ob mejah drage domovine. Tudi naše fante na Tirolskem je počastil s svojo navzočnostjo, ki jih je navdušila in jim junaška srca napolnila še z večjo ljubeznijo in zvestobo. Kdo bi ne sledil očem tako zvestim in ljubečim, iz katerih odseva miloba, obenem pa odločnost in pravičnost; tisočkrat bi prisegel očem vrednega naslednika na častitljivem prestolu Habsburžanov.

V zaledju še nismo imeli sreče, videti jasnega obličja mladega cesarja. Imamo pa Enega v svoji sredi, ki presega vladarje sveta, neskončno lep je, vzvišen nad vse; pa akoravno tako velik v svojem veličastvu, vendar nas vabi k Sebi, da pred Njim odložimo svoje križe, se tam odpočijemo in okrepčamo za nadaljnjo pot navzgor...

Nedeljsko popoldne je. Prost je vojak tedenske discipline, oddahne se in otrese nervoznega čakanja, ki se ga med tednom nabere po cele ure. Vsak hoče porabiti popoldan v to, da se naužije veselja, okoristiti se hoče z nedeljskim popoldnevom, kajti pred seboj vidi le neizprosni teden šestih dni. Postojva par trenutkov, da vidiva, kam vodijo pota vojaka, na katerih išče svojo srečo in zabavo. Tam se ravno pogovarja ena skupina, kam bi jo udarili. Stojijo pred ponosnim poslopjem, iz katerega »moli Bog svojo roko«. Prerekajo se. Eni hočejo vstopiti, drugi silijo naprej. Večina zmaga in vsi se pogube v zatohle sobe k vinu in kartam. Tu iščejo zadovoljnosti in zabave. Če jo najdejo, nevem. Drugi tam so se odločili za izprehod v divno okolico, da se naužijejo lepote, ki spominja na mili dom, kot je čuti iz njihovih pogovorov. Kar tem bi se pridružila še midva, ko

bi ne zagledala še tretjih, ki jih vodi pot — v cerkev. No, kaj pa je tem, da silijo ob najlepšem popoldnevu tu sem. Radovedna sva — stopiva za njimi. Udarila je ura, ravno prav. Mlad vojak se dvigne iz klopi, prižge pred tabernakljem sveči, se obrne k navzočim, prebere sv. evangelij, nato sledi lep članek o Najsvetejšem iz lista, ki mu verno sledijo poslušalci. Članek prebran, nato začno skupno: »Gospod, usliši moje molitev in moje klicanje naj pride k Tebi!« Vsak ima pred seboj »Večno molitev«, iz katere glasno moli in časti Najsvetejše. Lep pogled je to za naju, kaj šele za Gospoda, ki gleda z ljubečim in koprnenjapolnim srcem na svoje sinove, ki so čuli njegov klic in se odzvali njegovemu vabilu, saj je tako sladko sloneti ob Gospodovem vznožju, kjer se pozabijo bolečine in lajšajo križi. Tih blagoslov se izlije iz tabernaklja nanje, ki so prišli sem iskat tolažbe in utehe v težkih dneh sedanjosti.

Veliko jih pa je, ki še niso našli tega pota, pota v cerkev, in zato toliko neodločnosti, mlačnosti, obupa in greha. O, ve nesrečne duše, pridite sem, tu je lajšanje, tu je mir, blagoslov, sreča in blaženost, ki jo ve iščete zastonj povsod drugod.

Glej, končali so svoje molitve, veslje jim sije iz obraza in z mirnim srcem se poslavljajo od evharističnega Kralja, saj je napolnil On njih srce z junaštvom, ki ga svet ne pozna, in s tem junaštvom gredo trpet, pa trpljenje je tako sladko, saj trpe Zanj...

»Kaj mi torej sreča svetna, kaj mi pota gladka, cvetna, Jezus le me osrečuje, Jezus sam mi zadostuje!« (S. M. Elizabeta.)

PISMA ORLOV-VOJAKOV.

Življenje uganka.

S. Klas.

Pogledal sem skozi okno v božji svet, v modro nebo, ki nam pošilja prijetne solnčne žarke, pa tudi dež in strele. Takrat je bil jasen zimski dan, a jaz sem vedel, da ne bo dolgo tako ostalo, in nisem se začudil nad tem iz-

poznanjem. Ko sem bil še petleten paglavec, so mi bili že znani taki naravni pojavi. Dežja in strel se danes nisem bal, ampak tale čudna misel me je objela:

Vsa narava božja ima svojo smer, in v podrobnosti, vsaka stvar zase svoje cilje. Pride sicer lep poletni dan, pa se v njem zbero nenadoma hudourni

oblaki, ki nam pošiljajo ognjene strele, pride dež, kadar bi ga človek najmanj želel in pričakoval, ampak povsodi in v vsakem slučaju se da razložiti vsak pojav iz stališča narave, katera dá za vsak svoj izreden pojav posebej znamenja.

V življenju in mišljenju posameznikom pa to ne more tako biti. Pravijo sicer: Človek je tudi neke vrste narava. Tudi v njegovo dušo posijejo včasih nehoté in nenadoma solnčni žarki in ga razvesele, ali pa se ravnotako pripode črni oblaki in ga razžalosté. Ampak človek je vendar stvar božja. On ima um, voljo in kolikortoliko pameti, katera mu narekuje prosto smer v vseh slučajih. Če mi pravi narava: naj jem ali pijem, mi lahko reče pamet: če hočem! Če mi vsi naravni vzroki narekujejo, naj sem žalosten, lahko vprašam poprej svojo pamet, če se v tistem trenutku ne izplača polj veselje.

Volja in pamet sta močnejši od sile narave. In zavoljo tega — sem ugibal takrat dalje — ni človek v svojem življenju in delovanju odvisen od naravnih pojavov, ampak samo od svoje volje in pameti.

Toda, če je temu tako, potem bi gotovo človek stremil za tem, da se s pomočjo pameti izogne vsem tistim naravnim pojavom, ki so mu zoprni. To bi tudi gotovo storil, da ni tukaj nepremostljivih ovir: dolžnost do Boga, domovine, države.

Če sodim to stvar iz stališča organizacije, jo razumemo. V »Orlu« n. pr. smo se fantje navduševali za to in ono koristno reč. Narava nas ni v »Orlu« organizirala in nismo pri njem bili odvisni od kakih njenih vplivov. Pamet nam je rekla, da je tako prav in z železno voljo smo skušali udeležiti to, kar nam je velela pamet. Fantje so odšli na povelje cesarjevo braniti domovino. Volja posameznika ni prišla v poštev. Morda je takrat komu narekovala njegova pamet, da tako ni prav, in se mu morda upirala tudi volja, ali takrat mu je velela dolžnost: Pojdi, in mu ni dala časa in prilike za pomiselke!

Nehote sem napravil sklep tisti dan: Človek sploh ni samostojen. On sploh ne sme in ne more biti tak, kakršnega bi si želeli s stališča njegovih duševnih vrlin. Naj že temu ali onemu njegova pamet ali volja narekuje taka dela, življenje, kakor želimo, na-

stopi v tistem hipu spoznanje dolžnosti do višjih ciljev, ki so skupni cilji, v katerih se izgubi hotenje posameznikov z vsemi lepimi načrti. Kaj pomenijo v morju sedanjih čet, naše nekdanje orlovske čete! Kaj ideali, ki smo jih nosili v srcih? Kdo jih še danes nosi? Dobri so bili naši ideali, a še več je bilo takrat slabih. Edina korist, samo ta uspeh smo dosegli, da se je v velik kotel slabih misli kakor zabela vlilo nekaj ciljev, kateri so sicer, a le v malem izboljšali kvaliteto, potem pa izginili brez sledu!

Ali se potem izplačajo žrtve? Kaj pa pomeni posameznik, če ima tudi najboljše vnetje in voljo! V teh težkih časih se stori dovolj, če se svoje telesne sile postavi v službo domovini. V poštev pride: Voja aprovizacija, skrb za invalide itd. Kdor bi se v teh časih še ukvarjal z duševnimi ideali vsled nagona svoje lastne volje in pameti, ta ne bi mogel v celem in polnem obsegu izvrševati telesnih nalog, ki mu jih naklada vojna.

Tako sem mislil in se tisti zimski dan odločil, da se ne pritaknem nobene tistih stvari več, za katere sem se navduševal včasih. Saj so tudi drugi tako storili! Idealizem je pri vseh šel rakom žvižgat; naj gre še moj —.

Čez par dni pa dobim pismo, pisano v strelskem jarku z v trpljenju in mrazu otrpnelo roko prijatelja Jožka. Pismo je bilo zame kakor železna pest, ki z neupogljivo silo razbije vse, kar ji je na poti. Obenem pa me je prevzelo čuvstvo spoznanja krivde. Če on, zakaj ti ne bi mogel,« mi je zvenelo iz vrstic, ko sem bral sledeče pismo:

»Dragi!

Pisal ti bom, kako sem se imel na sveti večer: V zemljo vsekanem, grobu podobnem stanovanju. Proč od vsega znanega, od vsega lepega, tu na mrzlih stopah ruskih, grenki tujčevi zemlji. Na vsaki dve uri se menjajo straže. Petrolejka medlo brli in ob njeni svetlobi vidiš tri osebe, katerim se z obrazov bere strast. Karte padajo, roke grabijo denar. Jaz in moj tovariš, Tirolec, sediva na okornem skladu brezovih vej. Tovariš je izvlekel zarjavelo harmoniko in jo nateguje, pri tem pa italijansko poje. Jaz pa — oh, ali bom imel moči povedati ti to, kar čutim nocoj v noči najsvetejši, tako skrivnostni! Vzel sem list in pisal Tonetu v strelski jarek,

kjer prav tako koprni po lepih minulih dneh in po svojih dragih. — Razgovor nama je tekel o vas doma, o jaslicah, o petju in pastircih. Stal sem v duhu z vami, razpostavljaj pastirce, prižigal svečice. Ali so vam tudi letos tako lepo gorele kakor prejšnja leta? Med vas sem se pomešal, z vami peval na koru domače cerkve tisto večno lepo: Sveta noč, blažena... Kaj pa ste vi doma čutili takrat? Ste li kaj mislili na nas?

Tovariša nisem mogel pregovoriti, najjenja; igralci so se sprli in nastal je prepir. Ogrnil sem plašč in izlezel iz zaduhle luknje. Po samotni, z novim snegom pobeljeni cesti sem stopal proti vasi. Judje so že zaprli svoje prodajalne in pospali. Umorili ste ga, vi otroci izraelovi, a vstal je zmagovito in nas odrešil. O, srečen vsak, ki to veruje!

Tako sem stopal, ko zaslišim vrisk in smeh iz neke hiše. Pogledam skozi okno in vidim sredi sobe na mizi lepo božično drevesce, krog njega pa več nemških vojakov, ki so kvartali, trkali s kozarci in vpili. Podobno je bilo pustnemu večeru. — Tudi tu ne bo utehe za-te, sem si mislil in se obrnil žalosten nazaj. Šlo je že na enajst in ob tej uri se menjajo straže. Oprtal sem se, se postavil v vrsto in odkorakal na določeno mesto. Mrzla sapa je vlekla sem od severa in pršila sneg v obraz. Pod menoj je ropotala voda z ledenimi kosi, nad menoj pa se je svetilo jasno nebo, ki se mi je zdelo v svetonočnem sijaju kakor božje oko, ki vidi mojo tugo in mi edino dela družino. — Zagledal sem se v to modro nebo in bilo mi je lažje pri srcu. Glej, sem rekel, to jasno nebo seva sedaj tudi nad mojo domovino, tudi nad mojo rodno hišico, v kateri morda ravno sedaj koprni dva starčka — oče in mati, za svojim sinom. Poslal sem proti nebu, kakor sveto prisego, vsklik: Daj, modro nebo, nesi moj pozdrav sivemu očetu in stari mami in povej jima, da ju ne zabim! Nesi jima za svetonočni pozdrav zagotovilo, da bo njun sin do zadnjega diha čuval njune nauke! — Tako se mi je zdelo, da je nebo čulo mojo prošnjo, vsaka zvezdica mi je odgovorila, vsak njen migljaj mi je vlil v srce mir in tolažbo. Vzel sem jagode in jih prebiral. »Ki si ga Devica rodila!« In moje srce je objel sveti mir. Ko sem se proti jutru svetega dneva zleknil po trdem in mrzlem ležišču, sem bil zadovoljen sam s seboj, kajti v srcu sem nosil odmev božjega miru, ki

ga tovariši niso poznali. Tako sem se imel na sv. večer. Zdrav!

Tvoj Jože.«

To pismo sem prebiral in zorelo je spoznanje: Ni nam še vsega vzela vojska! Na uganko o življenju mi je odgovorilo prijateljevo pismo: Moč naših idej, v katerih smo se vzgajali, je večja kakor vse drugo na svetu! Ona ni ovira drugim lastnostim pri njih obstanku in napredku. Ideja, ki daje moči in toliko poguma našim Orlom-bojevnikom, kateri so jo znali osvojiti in razumeti, da sredi svinčenega dežja, v družbi in vednem stiku z drugomislečimi, ki jim daje krepost in mir, je vredna življenja, žrtev. Če vodi voljo, pamet in dolžnosti do Boga in domovine fantu ideja kreposti in poštene samoizobrazbe, ima jasne cilje in srčno zadovoljnost.

Ta sklep sem izbral iz Jožetovega pismo in sram me je bilo, da sem bil malodušen. Vojska podira, a ne samo nam in samo naših vrst, tudi nasprotne. Ko se bodo delale nove stavbe naših organizacij, stavili bodo tudi nasprotniki. Pripravljajmo že danes materijal!

Mariborsko pismo.

»Danes ni prijetno potovati, toda dolžnost me je poklicala iz daljnega severa na jug za par dni — v Maribor. V duši sem bil vesel z mislijo, da bom zopet enkrat stopil na domovinska tla — med naše ljudstvo. Izstopivši iz kolo-dvora, iščem, kje zagledam kak slovenski napis, kako slovensko življenje? Kaj je to slovenska štajerska prestolnica? Žalosten sem bil. Drugi dan je bila nedelja. Sklenil sem v duši, da grem k sv. maši — toda šla je po vodi.

O slovenskem značaju in mestu, ki ga zavzemlje, nisem na jasnem. No, ne rečem, da nisem slišal slovenske govornice — zlasti med preprostimi ljudmi — toda bolj tiho... Popoldne obiščem stolnico — nisem mogel izslediti, če bo morda slovenska služba božja. Toda slutil sem, da ne bo. Moja pot je bila v Marijino cerkev. Bilo je 1/2 popoldne. Krasen božji hram. Vrata so se pogosteje odpirala. —

Kmalu so bili sedeži skoro vsi zasedeni. Cerkovnik prižiga luči pri postajah križevega pota — na prižnico stopi frančiškan in začne: »V imenu Očeta itd.« Slovenci so, sem vzdihnil — pa toliko! Molitev je šla naprej — moj

greh je, da sem ji sledil v toliko nepopolno, da sem primerjal Gospodovo trpljenje — trpljenju našega naroda. Do 2. ure se je svetišče, skoro bi rekel napolnilo — frančiškan je končal. Razkor se je oglasila slovenska pesem o Jezusovem trpljenju — moram reči, da me je ganila! Je kaj lepšega na svetu, ko naša pesem — pa naj govori — o žalosti ali veselju?

Služba božja se je nadaljevala. S skoro enourno pridigo nam je vnet govornik opisal življenje sv. Marjete. Bila je dobro vzgojena od skrbnih staršev — a je globoko padla. Božja milost, ki ji je pokazala po čudnih ovinkih pot do pravega življenja — ji je utrdila voljo za navzgor... To je spoznala in ji je sledila. Postala je svetnica. —

Bile so še litanije. Ljudstvo je goreče molilo in vstrajalo v prošnji za svoje potrebe in težave.

Tu je torej slovenski Maribor. Z nobenim nisem govoril — bil sem vesel in zadovoljen — z vsemi sem govoril! Bil sem še dva dni v Mariboru — stopil še v okolico. Kar je npravno zdravega ljudstva, zlasti preprostega, je večidel slovenski, tudi v mestu — okolica pa slovenska povsod! Maribor je naš! Korenine so naše — naša skrb — tudi drevo bo naše!

Čuvajmo svojo zemljo! Z Bogom za slovensko domovino!

Pozdrav! Tvoj Silvester.

Spomin. Bodočnost.

Poslal mi je pismo z začetno besedo spomin, a v spominih gleda bodočnost. Evo:

Sedaj ko biva človek po svetu med drugimi narodi, živi ob drugačnih navadah — se, spominjajoč se svojega naroda, vživi v spomine. Tako jaz, kakor vsi v tujini.

Nedelja je. Pa spomladanska. »Kam greš danes?« »V Batuje. Okrožno sejo imamo.« Zbrali smo se zastopniki, se posvetovali in sklepali važne stvari za prosep Orla. Sklepi so bili veljavni za celo okrožno organizacijo. Pa ne le to!

Pretresali smo vsa tekoča gospodarska, politična in narodna vprašanja. — Ali smo bili narodni?

Razne deželne in upravne meje, katere je zgodovina vpostavila za oviro našega napredka, smo že tedaj popolnoma ovrgli. Slovenec, ki je živel na se-

verni točki Šent Ilja na Štajerskem, pa doli med čermi živeči Orel nam je brat. Trobojnica nam je znak naše skupnosti; deželnih zastav mi ne poznamo.

Vedeli smo, že tedaj vedeli, da bo mogel priti veliki čas — ki bo svet, zlasti naš jugoslovanski svet zedinil po narodnem principu.

To misel nam je utrjevala slutnja, da pride do svetovnega požara na eni strani, na drugi pa po viharjih raznih modernih struj zmagujoča krščanska demokracija! Poslednja nas je po duhu že zedinila — po načrtih, katere smo si zastavili — bi po isti tudi to dosegli resnično.

Prišel je svetovni vihar. — Živimo od spominov. Mi v tujini vsaj —; vi v domačiji? Programi naše mladosti — so nam programi bodočnosti. Mi jih izvajamo. Vojna pesem, ki se razlega že tretje leto po Evropi, nam je našo narodno zavest le utrdila in okrepila!

Mi avstrijski Slovani smo spoznali, da smo v ogromni večini v državi. Po dogodkih, ki jih slutimo, bodo bodoči voditelji države Slovani! Državni interes bo zahteval, da vodijo krmilo slavne habsburške države Slovani! Li bo res tako? »B o d o č n o s t j e k a t o l i š k i h S l o v a n o v « je rekel papež Leon XIII. In on je marsikaj uganil. —

Silvester.

Sam...

Kako se naši fantje na bojiščih zanimajo za našo organizacijo in kako nosijo njene sadove, ohranjene v srcih, nam kaže pismo br. J. Arharja iz Št. Vida:

Dragi!

Za fronto. Mehanično opravljajo svojo službo, z mislimi vedno preko hribov in dolin v deželo, ki jezik moj mi govori. Dolga doba je za nami, daleč so že oni lepi časi. Pa vendar, saj človek ni ustvarjen za to življenje.

Prav nič se ne zahteva od mene. Puško deni na ramo in korakaj enakomerno gor in dol, kakor stroj, dokler ne mineta dve uri. V noči štejem zvezde in računim, za koliko se svet v dveh urah zavrti, podnevi pa, če nimam čtiva pri roki, ugibljem, kaj je bolj pusto, ali meglen, dolgočasen dan ali pokrajina, kjer taborimo. Če se boš čudil, kadar boš izvedel, da sem izgubil pamet, vedi, da se to ne bo samo meni pripetilo.

Danes sem iz tornistre vzel mal zavitek drobnih listov — spomini mojih dragih. V roke mi je prišla tvoja karta in oko se mi je ustavilo pri besedah: »Kdaj izpolniš obljubo?« Čudno mi je bilo pri srcu. Da, obljubil sem. Vem, takrat, ko sem odhajal z dopusta. Najdelavnejši iz naših vrst so takrat odhajali in »Mladost« je žalostno samevala. Delala sva takrat sklepe in načrte, da bi se še dalo kaj rešiti, da se mora rešiti z zadnjimi močmi. Obljubil sem sodelovati. Danes mi je bil tvoj poziv kot bridko očitaje. Začutil sem tisti hip, kako sem slab. Spominjam se, takrat sem ti hotel poročati lepe stvari. Kakor lepa pesem, bi se glasila poročila o junških činih naših fantov Orlov. Poročati sem mislil o njih, kako so zvesti in kako jih očitvidno varuje Bog na vseh njihovih potih. A žal, videl sem tudi toliko nasprotnih prizorov in solze so mi prišle v oči in vrgel sem pero v tornistro.

Da boš to umel, poslušaj samo to-le zgodbico:

Na pustni večer sem se pridružil štirim tovarišem in smo jo zavili čez močvirnat travnik v malo mestece. Ob vratih zamazanih hiš so se naslanjale grde židinke in nam mižikale ter nas vabile. Dva tovariša sta na njih račun delala kosmate dovtype, kar pa ni »lepih« Jevrejk prav nič spravilo v zadrego. Družba in vse skupaj mi je postalo zooprno, vendar sem iz radovednosti nemo sledil. Kmalu smo bili v zamazani judovski krčmi. Tam so bili že zbrani stalni gostje obojega spola. Za hip je nastala tišina, gostje so pozdravili novodošle in potem je šlo naprej okoli kakor v panju. Gnusne ženske so plesale z vojaki, ki so tolkli z okovanimi čevlji, da se je bajta tresla in je v dimu in vzduhu trepetala petrolejka pod stropom.

Oh, bili so to moji rojaki...

Ni mi bilo mogoče več prestati. Zunanaj me je objel sveži zrak, a otožne misli me ni oprostil. Prišel je za menoj moj tovariš Tirolec in pogledal mi je živo v oči: »To so torej vaši ljudje, o katerih veš toliko hvale!« Zdelo se mi je, da me je sunil z nožem v srce. Krotko sem odgovoril: »Ne, to je izvržek.«

Vidiš, taki dogodki mi vzamejo vse veselje za koristno reč, kakršna bi na primer bila pisanje za »Mladost«.

Oni dan mi piše Kozlarjev Tone z Dunaja: »Voščim Ti srečo in želim, da

mi pogosto poročaš, kako se imaš. Da Ti je srce polno težkih čuvstev, rad verjamem, ker tudi z menoj ni drugače. Usoda me je vrgla med ljudi, ki me niti malo ne razumejo. Ljudje v zaledju tega ne čutijo, ker ne poskusijo. Povedati pa človek ne more tistega in tako, kakor čuti, pa ko bi tudi lahko, kdo bi se potrudil te umeti! Kvečjemu bi kdo rekel: Saj je res revež, smili se mi! Toda tega Ti ne potrebuješ, ampak dušo, ki Te razume. Tako se mi zdi. Zato pa ne tožim rad drugim svoje nesreče. Kakor svoje jaz gorje, vsak naj svoje nosi,« pravi Stritar. Ljudem v zaledje pošiljam samo pozdrave in pristavim kvečjemu: »Sedaj pa že bo, o, sem se privadil —.«

Tako mi je pisal Kozlarjev Tone in jaz mu verujem. Ti mu morda ne, a temu se ne čudim. Ko sem živel doma v krogu zvestih prijateljev, tudi jaz nisem mogel tega pojmovati. Danes pa, ko živim sam s svojimi mislimi sredi ljudi, mi pride pogosto v spomin Lamartinov izrek: Ti narediš človeka, o bolečina!

Okoli sebe vidim malo značaje. Starost in obup nad vsem višjim se bereta z obrazov večine, ki včasih niso bili taki. Ko bodo prišli domov, bodo težko drugačni. Bojim se, da se bo tudi naš bodoči naraščaj vrgel po njih. — Vse to gledam in premišljam in včasih ne najdem odgovora. Po vrhu vse nesreče in razdejanja še ljudska demoralizacija.

Pa bodi v božjem imenu! Moj cilj je jasen, moj načrt je storjen. »Mladost« me je vzgojila in po njenih navodilih sem se ravnal doslej in šlo mi je še zmemom po sreči. Tako bom storil tudi nadalje. Delo v bodoče bo gotovo zahtevalo mnogo vztrajnosti in sempatja tudi drugo obliko. Toda gotovo se bo še našlo delavcev za tak plemenit namen, kakršnega zastopa »Mladost«. Zato vkljub vsem slabim izkušnjam in mučnim prizorom nisem obupal. Slab sem, to vem, potare me pogosto bridka prevara. Ali toliko moči imam pa še, da bom znal ohraniti svojo dobro voljo.

To boš storil tudi ti gotovo in šlo bo. »Mladost« ne sme usahneti, če usahne ta, umre z njo tisti moj prijatelj, ki je edini čutil z menoj, ki me je edini razumel.

S tem sem Ti izpolnil obljubo. Laže mi je pri srcu. Bog daj, da bi ti mogel prihodnjič poročati kaj bolj veselega!

Zdravstvuj!

Tvoj Jože.

DROBIŽ.

Svetovna vojna duhov. Še dve leti in pisalo se bo 1919. Štiristo let, odkar poplavlja svet protestantizem, upor proti duševni vladvi sv. očeta. Na Nemškem se že občutno pripravljajo na leto štiristoletnice v obeh taborih, v protestantskem in katoliškem. Pluskajo bo čutili po vsem svetu. Zlasti ker v svetovno vojno duhov stopa tudi vzhod, slovanstvo s svojimi rodovi. Z razglasitvijo demokracije na Ruskem, svobode govora in tiska, shodov in organizacij bo najbrž to valovanje med slovanskim svetom še silnejše kot na Nemškem. Geslo bo za in proti Kristusu in njegovemu namestniku.

Judovskih oficirjev služi v nemški armadi 1500.

Sežigalnice. — Pogreb po katoliškem načinu spominja preveč na krščanstvo. Zato je zoprn nasprotnikom krščanskega imena. Trudijo se vpeljati nekdanji poganski način sežiganja. V Nemčiji imajo 49 sežigališč. Mrličev so sežigale lani, to je leta 1916, nemške sežigalnice 11.463.

Slovensko plemstvo. — Bilo je leta 1540., torej v dobi, ko je usoda ljudstev in držav določevalo plemstvo. Plemeniti mladi ljudje so se vzgajali mnogokrat na dvorih in tvorili spremstvo knezov in kraljev. Tedaj je govoril portugalski kralj Ivan III. besede: »Ako kdo mlade ljudi tega stanu (namreč plemenitega) podučijo, da spoznajo Boga, in jih nagne, da ljubijo Boga, potem jih razvije poznejše življenje v značajne in krepostne može. Če bi bilo plemstvo, kar naj bi bilo, bi tudi ljudstvo posnemalo njihove vzglede.« Za mladeniče na njegovem dvoru je bila vpeljana tedenska sv. spoved. In tedaj je mala Portugalska zapovedovala daljnim deželam, n. pr. bogati Indiji.

Slovensko plemstvo postajajo Orli. Njihova mladost je svetila po nazorih modrega kralja v spoznavanju Boga in ljubezni do Boga. V tem svitu so razvijali dušne in telesne sile. Značaj in krepost diči njihova dorasla leta, ki jih uporabljajo v smotrenem delu. Naj nas ne skrbi usoda ljudstva, dokler se bo tako vzgajalo naše mlado plemstvo — naši Orli. A. K.

Posebna hvala. O usmiljenih sestrah je celo brezbožni Voltér (Voltaire) izrekel tako-le sodbo: »Nič lepšega ni na zemlji, kakor če nežni spol svojo lepoto, svojo mladost in stanovsko odličnost žrtvuje v to, da streže človeški revni, bolnikom, ki že pogled nanje nekako ponižuje človekov napuh in draži rahločutnost. Narodi, ki so se odtrgali od cerkvene občestva, so mogli to velikodušno ljubezen do bližnjega le nepopolno posnemati.« Napoleon I. je dal hčeram sv. Vincenca Pavla to-le častno spričalo: »To je koristna naprava; o takih žrtvah mi pripovedujte, ne pa o »človekoljubih«, ki veliko blebetajo, na nič ne naredo.« I. P.

Iveri.

V sili ti da rešitev samo moč duha, moč zaupanja, zaupanje vera, vero pa Bog.

Kdor pije na zdravje vsakega, zapije kmalu svoje lastno zdravje.

Slabi nauki in vzgledi so vzrok slabih ljudi in oboje vzrok slabih časov. In nasprotno: dobri nauki in vzgledi naredijo dobre ljudi in oboji dobre čase.

KNJIŽEVNOST.

Dr. Josip Gruden, **Zgodovina slovenskega naroda**. 6. zv. — Slovenska zgodovina pomeni za slovenski narod pogled v lastno življenje. Ob lastni izkušnji se vsak najbolje izuči. Objektivno pisana zgodovina je kakor narodna vest, ki mora živeti v tistih, ki hočejo uravnati narodno življenje.

Domačih višjih oseb, ki bi vplivale na usodo našega rodu ta zvezek ne predoči več. Izumrle so s celjskimi grofi. Slovenski živelj živi le še med priprostim ljudstvom in z njim neposredno zvezanimi dušnimi pastirji. Ljudstvo nosi nadlogo časov. Tuintam se ponavljajo upori. Na Hrvaškem začutijo hrvaško misleči plemiči tuji pritisk. Njih mišljenje se zrcali v dveh slavnih rodbinah. Glavi Petra Zrinskega in Frana Frankopana padeta pod dunajskim mečem.

Z letom 1683. po brezuspešnem obleganju Dunaja ugaša turška moč; ugaša pa tudi politična moč ne samo slovenskega, ampak tudi že hrvaškega naroda. — Kmečka nezadovoljnost in ribanje s plemiči nudi dvoru priliko, utikati se v razmere obeh in uveljaviti svojo moč. V tem času dospe habsburška in habs-

burškolotarinška rodovina do absolutne moči, kar traja do leta 1848. Pod mahom pa tli preprosto samosvoje ljudsko kulturno življenje do tiste meje, do katere se ne zdi nobenemu mogotcu nevarno.

Dr. Štefan Voszka, **Reja domačih zajcev**. Ljubljana (Katoliška bukvarna) 1916. Cena 80 vin. V slovenščino je preložil knjižico Alojz Jamnik, adjunkt c. kr. kmetijske družbe. Čisti dobiček se porabi za »soški sklad« (v podporo onemoglih borilcev ob Soči). — Zajci se, kakor znano, zelo hitro množe. Zato naj bi nadomeščali ob času pomanjkanja mesa, ki smo ga bili dozdaj vajeni. Knjižica seznanja, kako rediti zajce in kako pripravljati jedi iz njihovega mesa.

Miroslav Vanino D. J., **Filibert Vrau** (Filibér Vrô), katoliški organizator. — Knjige katol. života izdaje dr. Stjepan Markulin. Knjiga prva. Zagreb 1916. Cena 2-30 K. Naročuje se pri: Dr. Stjepan Markulin, odvetnik, Zagreb. — Že pridevek organizator in katoliški opozarja, v čem je pomen te knjige. Knjiga je velikega priporočila vredna. A. K.

